

**2МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

«__» _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» за освітньою
програмою професійного спрямування «Публічне управління та
адміністрування»
на тему: **«ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

Виконавець:

Студентка 68 гр. ФЕУП
Біла Дар'я Валентинівна

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., доцент
Несененко Павло Петрович

/підпис/

АНОТАЦІЯ

Біла Д.В. Інноваційно-інвестиційна політика України: сучасний стан та перспективи

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» за освітньою програмою професійного спрямування «Публічне управління та адміністрування». Одеський національний економічний університет. Одеса, 2025.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є інноваційно-інвестиційна політика..

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню інноваційно-інвестиційної політики України: її сучасного стану та перспектив удосконалення. Розглянуто теоретико-методологічні основи політики, визначено її сутність та розкрито роль інновацій та інвестицій як ключових факторів економічного зростання. Особливу увагу приділено ролі органів публічної влади у подоланні ринкових провалів та створенні інфраструктурного та правового середовища. Проведено комплексний аналіз сучасного стану політики в Україні. Досліджено інституційне та нормативно-правове забезпечення. Оцінено ключові показники інноваційної та інвестиційної діяльності, які засвідчили низьку активність підприємств у сфері НДДКР. За допомогою SWOT-аналізу виявлено основні проблемні аспекти, зокрема нестабільність інвестиційного клімату та недостатню ефективність комерціалізації результатів досліджень. Запропоновано адаптацію світових практик, посилення ролі децентралізації для регіонального розвитку та формування стратегічних напрямків удосконалення, які включають: інтеграцію в Європейський дослідницький простір, цифровізацію інститутів та впровадження механізмів безпечного інвестування в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційна політика, інновації, інвестиції, державне регулювання, інституційне забезпечення, SWOT-аналіз, децентралізація.

ANNOTATION

Bila D.V. Innovation and investment Policy of Ukraine: current status and prospects.

Qualification work for obtaining a Master's degree in specialty 281 "Public Administration and Management" under the professional educational program "Public Administration and Management." Odesa National Economic University. Odesa, 2025.

The Master's qualification thesis consists of three sections. The research object is innovation and investment policy.

This qualification paper focuses on the innovation and investment policy of Ukraine, examining its current state and potential for improvement. The first chapter examines the theoretical and methodological principles underlying the policy, defines its essence and reveals the pivotal role of innovation and investment in economic growth. Particular focus is given to the role of public authorities in addressing market failures and establishing the necessary infrastructure and legal framework. The second chapter provides a comprehensive analysis of the current state of the policy in Ukraine. It studies the institutional and regulatory framework. Key indicators of innovation and investment activity are assessed, revealing low enterprise activity in R&D. SWOT analysis is used to identify the main problematic aspects, including the instability of the investment climate and the insufficient effectiveness of research commercialisation. The third chapter suggests ways to improve the policy. It proposes the adoption of global practices, the reinforcement of decentralisation's role in regional development, and the establishment of strategic improvement initiatives, including integration into the European Research Area, the digitalisation of institutions, and the implementation of secure investment mechanisms within the context of martial law and post-war reconstruction.

Keywords: innovation and investment policy, innovation, investment, state regulation, institutional support, SWOT analysis, decentralization.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	6
1.1. Наукові підходи до визначення сутності інноваційно-інвестиційної політики.....	6
1.2. Інновації та інвестиції як ключовий фактор економічного зростання	13
1.3. Роль органів публічної влади у формуванні та реалізації інноваційно-інвестиційної політики	23
Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	29
2.1. Інституційне та нормативно-правове забезпечення інноваційно-інвестиційної політики в Україні.....	29
2.2. Ключові показники інноваційної та інвестиційної діяльності в Україні..	45
2.3. Проблемні аспекти реалізації державної інноваційної та інвестиційної політики в Україні.....	53
Висновки до розділу 2.	57
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	60
3.1. Можливості адаптації світових практик в українську систему стимулювання інновацій та інвестицій.....	60
3.2. Роль децентралізації органів публічної влади у розвитку інноваційно-інвестиційної політики	66
3.3. Стратегічні напрями удосконалення інноваційно-інвестиційної політики в Україні.....	70
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
ДОДАТКИ.....	91

ВСТУП

Актуальність теми. Останні століття світ переживає період динамічних змін, які охоплюють усі сфери суспільного життя, призводячи до кардинальних трансформацій світової економіки: від індустріального до постіндустріального устрою. Ця глибока перебудова, каталізатором якої стали цифрові технології та зростання ролі інтелектуального капіталу, призвела людство до Четвертої промислової революції, яка виводить економічні відносини на якісно новий рівень. У зв'язку з цим виникає потреба дати відповідь на ключові питання: яка сила сьогодні визначає розвиток світу, формує темпи й характер глобальних змін, і яку політику необхідно реалізовувати, щоб зберегти сталість економічного зростання. У цьому контексті інноваційно-інвестиційна політика є ключовою складовою сучасної державної економічної стратегії, оскільки інновації є визначальним чинником трансформації, а інвестиції – необхідним засобом для їхньої реалізації. Для України, особливо в умовах воєнного стану та необхідності післявоєнного відновлення, що супроводжується значною втратою ресурсів, питання формування ефективної інноваційно-інвестиційної політики набуває стратегічного значення. В умовах необхідності технологічної трансформації та підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку, вивчення механізмів державного стимулювання інновацій та інвестицій є критичним для забезпечення економічної стійкості та інтеграції у Європейський дослідницький простір.

Проблемам розвитку інновацій та інвестиційного забезпечення присвячено значну кількість праць як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Теоретичні основи інноваційного розвитку закладені в роботах Й. Шумпетера, концепції інвестування досліджували Дж. Кейнс [11], Ю. Коваленко та О. Мискіна [16], Н. Скоробогатова [18], В. Шарп [13], та ін. Питання сутності інноваційної політики, державного регулювання та інституційного забезпечення знайшли відображення у працях К. Макконнелла, С. Брю [14], Є. Голеніщевої [23],

Л. Гриценко [22], Є. Грігерман [26], М. Кондрашової [21] О. Нечипорук [20], М. Панченко [34] та інших.

Проте, незважаючи на значну увагу, комплексне дослідження інтеграції інноваційної та інвестиційної політики України з урахуванням сучасних викликів (воєнний стан, євроінтеграція) та необхідності структурної перебудови економіки залишається недостатньо опрацьованим. Це створює потребу в системному аналізі фактичного стану політики та розробці адаптованих стратегічних напрямків її удосконалення.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у всебічному дослідженні сучасного стану та виявленні стратегічних перспектив удосконалення інноваційно-інвестиційної політики України з урахуванням глобальних тенденцій та національних викликів.

Для досягнення поставленої мети визначено наступні **основні завдання**:

- вивчити наукові підходи до визначення сутності інноваційно-інвестиційної політики;
- розкрити роль інновацій та інвестицій як ключового фактору економічного зростання;
- визначити роль органів публічної влади у формуванні та реалізації інноваційно-інвестиційної політики;
- проаналізувати інституційне та нормативно-правове забезпечення інноваційно-інвестиційної політики в Україні;
- оцінити ключові показники інноваційної та інвестиційної діяльності в Україні;
- виявити проблемні аспекти реалізації державної інноваційної та інвестиційної політики в Україні;
- обґрунтувати можливості адаптації світових практик стимулювання інновацій та інвестицій в українську економічну систему;
- дослідити роль децентралізації органів публічної влади у розвитку інноваційно-інвестиційної політики;

- запропонувати стратегічні напрями удосконалення інноваційно-інвестиційної політики України.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації інноваційно-інвестиційної політики в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади та практичні механізми, що визначають сучасний стан та перспективи удосконалення інноваційно-інвестиційної політики в Україні.

У роботі було використано такі **методи дослідження** як теоретичний аналіз, синтез, абстрагування та узагальнення для вивчення наукових підходів та формування дефініцій. Для зіставлення показників інноваційної діяльності України з міжнародними лідерами та адаптації світових практик використано метод порівняльного аналізу. Статистичний та кількісний аналіз використовувався для оцінки ключових показників інвестицій та інноваційної активності, динаміки ВВП та рейтингових даних. Метод системного підходу було використано для дослідження інституційного та нормативно-правового забезпечення як цілісної системи. PEST – аналіз був застосований для оцінки макросередовища та SWOT-аналіз для виявлення внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на політику.

Для проведення дослідження використана **інформаційна база** до якої відносяться законодавчі та нормативні акти України, статистичні дані від офіційних державних органів України та міжнародних агенцій. Наукові праці (публікації та монографії) вітчизняних та іноземних науковців. Матеріали міжнародних та всеукраїнських конференцій, аналітичні огляди та звіти.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 105 сторінок, основний текст викладено на 79 сторінках. Робота містить 14 таблиць, 13 рисунків та 6 додатків.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами проведених досліджень було опубліковано:

1. Несененко П.П., Біла Д.В. Інноваційна політика як основа розвитку сучасного суспільства. *Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі* : зб. тез VIII міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 12-13 травня, 2025 р. Суми, 2025. С. 326-329.

2. Подмазко О.М., Несененко П.П., Біла Д.В. Основні аспекти розвитку публічного управління під впливом четвертої промислової революції. *Сучасні стратегії сталого розвитку держави та суспільства: наукові горизонти та перспективи*: зб. тез II наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 25 люте, 2025 р. Хмельницький, 2025. С. 364-369.

3. Несененко П.П., Біла Д.В. Державне регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності як фактор розвитку економіки України. *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи*: матеріали XI міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 10-11 жовтня 2025 р. м. Одеса. С. 616-619.

4. Несененко П.П., Біла Д.В. Світовий досвід інноваційно-інвестиційної політики та його вплив на розвиток України. *Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи*: збірник матеріалів 16-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції / за наук. ред. Чепелюк О. В, Філіппової В. Д., Демченка В. М. Хмельницький: ХНТУ, 2025. С. 31-39.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Наукові підходи до визначення сутності інноваційно-інвестиційної політики

Останні століття світ переживає період динамічних змін, які охоплюють усі сфери суспільного життя – від економіки та політики до культури, освіти й побуту. Світова економіка зазнала кардинальних трансформацій: від індустріального до постіндустріального устрою. Через, це, зрозуміло, відбулися суттєві зміни в структурі зайнятості, характері виробництва, фінансовій системі та ролі інформаційних технологій у господарській діяльності. В свою чергу це призвело до розвитку цифрових технологій, автоматизації, розширення міжнародної торгівлі, появи нових фінансових інструментів і платформ, зростання ролі інтелектуального капіталу, що стало каталізатором глибокої перебудови економічних відносин, які навіть призвели людство до Четвертої промислової революції, котра виводить світ на зовсім новий рівень. У зв'язку з цим виникає потреба дати відповідь на ключові питання: яка сила сьогодні визначає розвиток світу, формує темпи й характер глобальних змін, і яку політику необхідно реалізовувати, щоб зберегти сталість економічного зростання [1, с. 4].

Інноваційно-інвестиційна політика є ключовою складовою сучасної державної економічної стратегії, що відіграє важливу роль для будь-якої країни. Жодна держава не може забезпечити умови для розвитку економіки та суспільства без інновацій. А інвестиції, своєю чергою, є засобом, що надає можливість реалізувати інноваційні ідеї та перетворює їх на конкурентоспроможну продукцію та послуги. Для більш глибокого розуміння сутності терміну «інноваційно-інвестиційної політика» розглянемо детальніше значення кожної складової частини.

Згідно філософського енциклопедичного словника, термін «політика» походить від грецького слова *πολίτικα* (переклад з грецької - державна діяльність) та означає «діяльність, що має своєю метою регулювання взаємин між людьми для забезпечення певного стану деякої суспільної одиниці (суспільного утворення)» [2] і це не єдине значення цього слова. Найчастіше термін «політика» асоціюється з діяльністю, що стосується держави, зокрема участі в управлінні та вплив на неї. Сучасна «політика» – це цілеспрямована діяльність, яка пов'язана з прийняттям відповідальних рішень у сфері взаємовідносин між різними суспільними групами, державами й народами; яка стосується боротьби за здобуття або утримання державної влади як знаряддя регулювання і формування таких відносин. Політика є управлінською діяльністю стратегічного рівня, яка стосується внутрішніх та зовнішніх правовідносин і взаємодій. У широкому розумінні політика – це певна частина, програма або напрямок діяльності, сукупність засобів (інструментів) та методів (технік) для досягнення визначених суб'єктом політичного процесу цілей у соціальному середовищі та реалізації його інтересів [3].

Термін «інновація» походить від латинського *innovatio*, що означає «оновлення» чи «відновлення». У науковому дискурсі він набув широкого визнання у XX столітті завдяки працям відомого австрійського економіста Йозефа Алоїза Шумпетера, який трактував інновації як нові комбінації факторів виробництва, що призводять до створення нових товарів, технологій або організаційних форм [4, с. 36].

На думку Ю. В. Лаврової інновації – це створений у результаті інноваційної діяльності новий або значно вдосконалений продукт чи технологічне рішення, що вирізняється покращеними характеристиками у проєктуванні, виробництві, просуванні й використанні, має практичне застосування та забезпечує позитивний вплив на суспільство [5].

Наприклад, А. Гуцул вважає, що інновація є істотним оновленням функцій існуючих продуктів або процесів шляхом створення та впровадження нових поєднань матеріалів, технологій, компонентів, а також через освоєння нових

ринків збуту та застосування сучасних організаційних форм. Така трансформація супроводжується комерціалізацією нововведень і спрямована на підвищення ефективності, адаптивності та економічної вигоди.

О. М. Сумець та Є. М. Ігнатова під інноваціями мають на увазі складний соціально-економічний і технічний процес, який базується на впровадженні ідей та винаходів у практичну діяльність, що призводить до створення більш ефективних продуктів і технологій, здатних генерувати додану вартість та приносити прибуток після виходу на ринок [6].

Виходячи з вище наведеного, можна зазначити, що інновація – це кінцевий результат інноваційної діяльності, який виявляється у вигляді нового або значно вдосконаленого продукту, технологічного процесу, послуги чи організаційної форми, що має якісні переваги, впроваджується у практичну діяльність, комерціалізується та приносить додану вартість або суспільну користь. Це також є складним соціально-економічним і технічним процесом, який базується на реалізації нових ідей, винаходів чи нововведень і спрямований на підвищення ефективності, конкурентоспроможності та задоволення нових потреб суспільства або ринку [4; 7].

Питання про важливість інновацій має очевидну відповідь, оскільки саме вони є визначальним фактором у трансформації сучасного світу, який зазнав інтенсивних змін протягом останніх століть. Інновації не просто формують глобальні тенденції, а й виступають у ролі потужного каталізатора економічного зростання. Вони є інструментом для соціальної трансформації, структурної модернізації економіки, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності країн, а також сприяють створенню нових ринкових можливостей. Це, своєю чергою, позитивно впливає на потенціал сталого розвитку як окремих держав, так і всього глобального суспільства [7; 8].

Інноваційна політика – це система заходів і засад, спрямованих на формування, підтримку та регулювання інноваційної діяльності у науково-технічному та виробничому середовищах. Вона охоплює планування, розробку, стимулювання та контроль процесів, пов'язаних зі створенням і впровадженням

нововведень. Метою інноваційної політики є створення та впровадження ефективних механізмів для розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, що сприятиме модернізації економіки та підвищенню конкурентоспроможності національних підприємств [4; 9, с. 137]. Однак сучасні високотехнологічні процеси та інноваційний розвиток виробничого простору для економічних суб'єктів неможливі без належного інвестування. Саме ці вкладення сприяють підвищенню інтелектуального рівня та інноваційності господарської діяльності.

Якщо звернутися до етимології слова «інвестиція», то воно походить від латинського «investire» - вкладати. Загалом інвестиція означає вкладення коштів, але змінює свій зміст залежно від об'єкта вкладення або предмета дослідження [10].

Тема інвестицій має доволі тривалу наукову дискусію. Ще Дж. Кейнс сформулював правило: «в будь якому новому прирості сукупних доходів частка заощаджень зростає випереджальними темпами стосовно частки, яка споживається, а отже, забезпечується основа майбутніх інвестицій» [11, с. 37]. Кейнс трактував інвестиції як «поточний приріст цінності капітального майна в результаті виробничої діяльності даного періоду», або як «та частина доходу за даний період, яка не була використана для споживання» [11, с.37]. Він стверджував, що саме інвестиції, а не заощадження, спричиняють зміни в доході, і став першим, хто назвав інвестиції носієм доходу тобто «... кожні з витрат на інвестиції перетворюються на первинні доходи, а пізніше частина з них при витрачанні перетворюється на вторинні доходи тощо» [12].

Лауреат Нобелівської премії 1990 р., американський економіст Вільям Форсайт Шарп трактував інвестування, як діяльність, що пов'язана «з розлученням з грошима сьогодні з тим, щоб отримати більшу суму їх у майбутньому» [13].

Автори підручника «Економікс» К. Макконнелл і С. Брю визначили інвестиції як «...витрати на будівництво нових заводів, на верстати, устаткування з тривалим терміном служби; витрати на виробництво і

нагромадження засобів виробництва та збільшення матеріальних запасів; витрати на поліпшення освіти, здоров'я працівників чи на підвищення мобільності робочої сили» [14].

Деякі інші зарубіжні автори вважають інвестиції витратами на створення нових виробничих потужностей, техніки, будівництво або на поповнення запасів [15].

Аналіз публікацій вітчизняних дослідників показав, що питання інвестицій та інвестиційної діяльності є полем наукових інтересів багатьох з них. У таблиці 1.1 наведені деякі визначення поняття «інвестиція», які були запропоновані різними вітчизняними науковцями

Таблиця 1.1

Аналіз поняття «інвестиція»

Автор, джерело	Інвестиція – це
Коваленко Ю. М., Мискіна О. О. [16]	«вкладення капіталу (грошових, матеріальних і нематеріальних цінностей) у фінансові та реальні активи з метою отримання прибутку (доходу) чи зростання вартості капіталу»
Любімов В. І. [17]	«вигідне для інвестора довгострокове вкладення фінансових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів з метою одержання економічного прибутку та підвищення суспільного добробуту в країні»
Скоробогатова Н. Є. [18, с. 68-69]	«(на макрорівні) – витрати будь-яких цінностей, що призводять до зростання вартості капіталу в економічній системі. ...(на мікрорівні) – вкладення капіталу у будь-які об'єкти з метою створення додаткової вартості»
Ткаченко А. М., Плаксина Є. М. [19, с. 102]	«спосіб переміщення капіталу, який повинен забезпечити збереження або зростання вартості капіталу та приносити позитивну величину прибутку (доходу) або досягти соціального, екологічного та економічного ефекту»

Джерело: складено автором на основі [16; 17; 18; 19]

У сучасній науці також немає єдиного підходу й до визначення поняття «державна інвестиційна політика» через різноманітність поглядів на її економічну сутність. Однак більшість трактувань сходяться на тому, що державна інвестиційна політика є ключовою складовою економічної (або фінансової) політики держави [20]

Аналіз публікацій дозволяє виділити такі ключові аспекти державної інвестиційної політики. По-перше, вона є частиною економічної політики або

фінансової стратегії. По-друге, вона полягає у встановленні структури та масштабів інвестицій, напрямів їх використання та джерел отримання інвестиційних ресурсів. І по-третє, це система рішень, заходів, методів та інструментів (правових, адміністративних, економічних), спрямованих на досягнення цілей [20; 21; 22].

Головною метою інвестиційної політики вважають забезпечення ефективності, пропорційності та стійкого соціально-економічного розвитку економіки, усунення диспропорцій, оновлення основних засобів та підвищення їхнього технічного рівня [20, с. 10].

Підсумовуючи аналіз наукової дискусії можна сказати, що державна інвестиційна політика – це частина економічної політики країни, яка є комплексом взаємопов'язаних цілей, пріоритетів та заходів їхньої реалізації у сфері інвестицій. Вона повинна бути спрямована не лише на інвестиційну привабливість країни, а й на забезпечення інвестиційної привабливості регіонів.

Розглянувши сутність інновацій та інвестицій та їх роль у державній політиці, можна сказати, що інноваційно-інвестиційна політика – це комплексна частина економічної політики країни, що поєднує цілі, пріоритети та заходи у сферах інвестицій та інноваційної діяльності. А державне регулювання цього сегменту економічної політики «...це вплив держави на інноваційно-інвестиційні процеси спрямовані на забезпечення або підтримання певних трансформацій за рахунок сприяння формуванню мікроекономічних зв'язків, координації фінансово-економічної діяльності на аспектах узгодження інтересів приватної і національної спрямованості» [24, с. 694].

Інноваційно-інвестиційна політика держави виступає як інструмент політики, тобто управлінської діяльності на рівні держави. Вона виникає на перетині інноваційної політики, результатом якої є ідеї та нові технології та інвестиційної політики, яка залучає необхідні кошти для їх впровадження. Спільна дія цих двох складових, інвестиції як засіб для реалізації інновацій, веде до досягнення кінцевої мети технічної модернізації та трансформації економіки,

підвищення конкурентоспроможності національних підприємств та забезпечення привабливості країни для інвестування (рис.1.1).

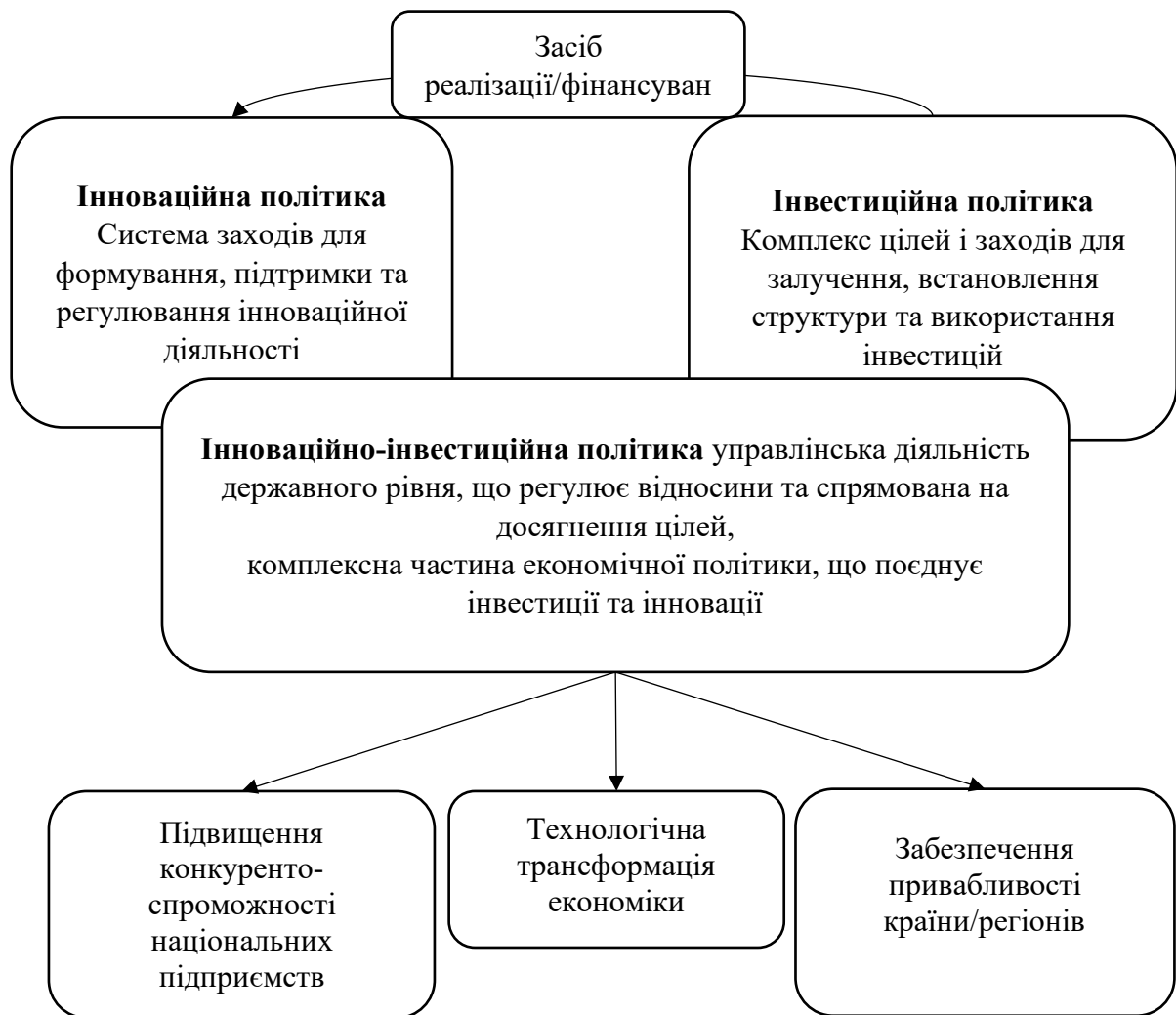

Рис. 1.1 Інноваційно-інвестиційна політика держави

Джерело: розроблено автором на основі [23; 24; 25; 26]

З рисунку 1.1 можна визнати, що головною метою інноваційно-інвестиційної політики є створенні ефективних механізмів для розвитку та використання науково-технічного потенціалу країни, що сприятиме модернізації економіки, підвищенню конкурентоспроможності національних підприємств, а також забезпеченню інвестиційної привабливості як країни в цілому, так і її окремих регіонів.

1.2. Інновації та інвестиції як ключовий фактор економічного зростання

Детальний аналіз сутності політики, інновацій та інвестицій показав очевидність їхнього органічного поєднання у формуванні потужного механізму, здатного трансформувати економічну систему. З'ясувавши, що інноваційно-інвестиційна політика є ключовим інструментом для технічної модернізації та підвищення конкурентоспроможності, логічно перейти до розгляду того, як інновації та інвестиції, діючи синергетично, стають визначальним і невід'ємним фактором стійкого економічного зростання будь-якої держави.

У 1967 році Організацією об'єднаних націй було створено спеціалізовану агенцію з питань інтелектуальної власності - World Intellectual Property Organization (WIPO). Метою цієї агенції було заохочення творчої діяльності та забезпечення захисту інтелектуальної власності у всьому світі. WIPO і зараз забезпечує діяльність служб, які здійснюють міжнародну охорону інтелектуальної власності, реєструє її та публікує відомості про це. Але це не єдина функція, яку виконує World Intellectual Property Organization. Ця агенція слугує глобальним форумом для послуг, політики, інформації та співробітництва у сфері інтелектуальної власності. Вона допомагає новаторам просувати їхні ідеї через збалансовану та ефективну міжнародну систему та досліджує рівень та вплив інновацій на економіки країн світу. WIPO постійно проводить дослідження інновацій та регулярно публікує звіти та індекси для вимірювання та аналізу інноваційної сфери у світі [27].

Глобальний інноваційний індекс, Global Innovation Index (GII) – це показник, який розраховується щороку та визначає інноваційний потенціал держав. Оцінка ґрунтується на аналізі понад 80 індикаторів, що охоплюють такі сфери, як якість інституцій, розвиток людського капіталу, рівень технологій, інфраструктурне забезпечення та складність бізнес-середовища. Цей показник надає глобальну картину тенденцій в сфері інновацій, як ключових чинників економічного зростання та стійкості у світі [27].

Згідно 17 видання «Global Innovation Index 2024», основної публікації WIPO, трійками лідерів в різних регіонах світу є:

- Бразилія, Чилі, Мексика серед країн Латинської Америки та країн Карибського басейну;
- Південна Африка, Ботсвана, Сенегал серед країн Південної та Центральної Африки;
- Ізраїль, Об'єднані Арабські Емірати, Туреччина серед країн Північної Африки та Західної Азії;
- Сінгапур, Республіка Корея, Китай серед країн Південно Східної та Східної Азії та Океанії;
- США, Канада в Північній Америці;
- Швейцарія, Швеція, Великобританія у Європі;
- Індія, Іран, Казахстан серед країн Центральної та Південної Азії (рис. 1.2)

Top three innovation economies by region

Рис. 1.2 Трійки лідерів за глобальним інноваційним індексом по регіонах світу за даними WIPO

Джерело: складено автором за матеріалами [28]

У загальному рейтингу, серед 139 країн світу, лідируючі позиції за значенням глобального інноваційного індексу займають Швейцарія, Швеція та Сполученні Штати Америки (табл. 1.2)

Таблиця 1.2

Рейтинг країн світу з найвищим глобальним інноваційним індексом

Ранг	Країна	Глобальний інноваційний індекс
1	Швейцарія	65,96
2	Швеція	62,58
3	Сполучені Штати Америки	61,69
4	Республіка Корея	59,99
5	Сінгапур	59,94
6	Великобританія	59,11
7	Фінляндія	57,71
8	Нідерланди (Королівство)	57,03
9	Данія	56,91
10	Китай	56,55
11	Німеччина	55,45
12	Японія	53,56
13	Франція	53,41
14	Ізраїль	52,25
15	Гонконг, Китай	51,46
16	Естонія	51,10
17	Канада	51,06
18	Ірландія	50,35
19	Австрія	50,10
20	Норвегія	49,23
21	Бельгія	48,46
22	Австралія	48,01
23	Люксембург	47,26
24	Ісландія	47,02
25	Кіпр	45,50

Джерело: складено автором за матеріалами [28]

У таблиці 1.2 надано 25 країни з найвищим значенням індексу. Загальний рейтинг країн світу надано у додатку А.

Значення Глобального інноваційного індексу, або ГІІ формується на основі 80 показників, які характеризують економіку країни за різними напрямками (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Складові Глобального інноваційного індексу

№ з/п	Складова	Значення
Інноваційні витрати (Innovation inputs)		
1	Інституції	Відображає інституційні рамки економіки – політичну, нормативну та ділову середу
2	Людський капітал та дослідження	Визначає стан розвитку середньої та вищої освіти, враховує рейтинги кращих університетів країн, а також обсяги витрат на проведення науково-дослідницьких робіт
3	Інфраструктура	Враховує загальну інфраструктуру, інформаційно-комунікаційні технології та екологічну стійкість
4	Рівень розвитку ринку	Відображає загальний масштаб ринку, кредитну та інвестиційну політику, торгівельні операції та конкурентні відносини
5	Рівень розвитку бізнес-середовища	Визначається за кількістю висококваліфікованих робітників та часткою їх зайнятості у наукоємних галузях, інноваційні знання тощо
Інноваційні результати (Innovation outputs)		
1	Результати у сфері знань та технологій	Демонструє рівень розробки нових знань, технології, темпи їх поширення та вплив на знання
2	Креативність	Пов'язаний з творчими результатами, вимірює роль креативності в інноваціях

Джерело: створено за матеріалами [28; 29]

Як видно з таблиці 1.3 для розрахунку ГІІ використовуються показники, які висвітлюють всі сфери економіки країни. Проаналізувавши більш детально кожний розділ інноваційних витрат та результатів, було з'ясовано, що один з розділів у частини інноваційних витрат, яка визначає рівень розвитку ринку

країни – є інвестиції та оцінка інвестиційної політики. Для оцінки інвестиційної політики використовуються наступні показники:

- Ринкова капіталізація (також відома як «ринкова вартість») - це ціна акцій, помножена на кількість акцій в обігу для зареєстрованих на біржі вітчизняних компаній. Інвестиційні фонди, пайові фонди та компанії, єдиною бізнес-ціллю яких є володіння акціями інших зареєстрованих компаній, виключаються;
- Індикатор, який відображає загальну кількість угод венчурного капіталу, отриманих у даній економіці. Це транзакції, що надходять до підприємства чи компанії, штаб-квартира якої розташована в базовій економіці. Інвестори можуть походити з будь-якого глобального регіону;
- Індикатор, який демонструє загальну кількість підрахунків угод на пізній стадії венчурного капіталу, які надходять підприємству чи компанії, штаб-квартира якої розташована в базовій економіці. Транзакції охоплюють раунди пізнього етапу та венчурного зростання відповідно до внутрішньої системи класифікації етапів фірми. Включаються лише фінансування власного капіталу та змішаного боргового фінансування;
- Індикатор, який фіксує кількість унікальних угод венчурного капіталу за участю принаймні одного інвестора зі штаб-квартирою в базовій економіці;
- Індикатор, який показує угоди венчурного капіталу, отримані інвестором, використовуючи дробовий підрахунок.

Рейтинг країн у 2024 році за загальним показником інвестицій, який враховується при розрахунку Глобального інноваційного індексу надано в Додатку Б. У таблиці 1.4 надано рейтинг 25 найкращих країн за цим показником.

Таблиця 1.4 показує, що більшість країн-лідерів рейтингу за Глобальним інноваційним індексом присутні й у рейтингу країн з найвищим рейтингом з інвестиційної політики. Виключенням є Сейшельські острови, Маврікій та

Мальта. Це пов'язано з тим, що ці території є офшорними зонами, та мають низьке податкове навантаження.

Таблиця 1.4

Рейтинг найкращих країн за показником інвестиційних витрат у 2024 році

Ранг	Країна	Інвестиції (п. 4.2 у розрахунку ГП)
1	Сейшельські острови	65,96
2	Естонія	62,58
3	Сінгапур	61,69
4	Сполучені Штати Америки	59,99
5	Ісландія	59,94
6	Великобританія	59,12
7	Швейцарія	57,71
8	Ізраїль	57,03
9	Гонконг, Китай	56,91
10	Кіпр	56,56
11	Люксембург	55,46
12	Маврикій	53,56
13	Фінляндія	53,42
14	Республіка Корея	52,25
15	Швеція	51,46
16	Канада	51,10
17	Данія	51,06
18	Нідерланди (Королівство)	50,35
19	Китай	50,10
20	Об'єднані Арабські Емірати	49,24
21	Мальта	48,46
22	Південна Африка	48,01
23	Франція	47,26
24	Австралія	47,02
25	Японія	45,50A

Джерело: розраховано за матеріалами [28]

За даними WIPO у 2024 році інвестиції в інновації в основному зростали, винятком став тільки венчурний капітал. Проте зростання інвестицій в інновації знаходиться на історично низькому рівні. Після спаду в 2023 році інвестиції в інновації показали ознаки відновлення в 2024 році, але відновлення залишається нестійким; більшість інвестицій в інновації перебувають нижче довгострокової тенденції зростання [28].

Тенденції інвестицій у різні сфери інноваційної діяльності яскраво демонструє панель моніторингу глобальних інновацій від WIPO (рис. 1.3)

Рис. 1.3 Зміни обсягу інвестиції у інновації в 2024 році порівняно з 2023 роком

Джерело: створено за матеріалами [28]

Як видно з рисунку 1.3 загальна картина достатньо позитивна у 2024 році. Всі наведені сфери інвестування демонструють зростання. Виключенням є лише кількість угод з венчурним капіталом та випуск нових ліків, які загалом знижуються у 2024 році на 4,4% та 18,8% відповідно.

Якщо звернутися до абсолютних значень інвестицій у світі у 2024 році, то абсолютним лідером останні 5 років є Китай (табл. 1.5).

За даними International Monetary Fund Китай також має найвищий показник “Total Investments”, який виражається як відношення загальних інвестицій та ВВП у національній валюті – 40,42% від ВВП у 2024 році.

Таблиця 1.5

Найбільші обсяги інвестицій за період 2020-2024 рр. (млн. доларів США)

Країна	2020	2021	2022	2023	2024
Китай	6 384 340	7 768 928	7 758 303	7 514 595	7 577 945
США	4 573 840	5 051 905	5 708 515	5 971 321	6 345 965
Індія	773 620	1 017 200	1 124 927	1 213 873	1 306 107
Японія	1 274 838	1 301 360	1 140 976	1 103 091	1 056 478
Німеччина	853 027	977 320	959 256	981 139	980 527
Франція	603 350	696 002	676 942	70 681	749 969
Великобританія	474 216	555 905	585 826	599 857	644 335
Корея	549 940	631 116	599 638	593 225	567 944
Італія	341 147	479 766	517 965	528 529	530 226
Канада	375 427	491 540	554 590	519 320	521 495
Іспанія	265 831	319 845	327 962	340 398	352 626
Туреччина	224 751	253 711	317 392	338 612	337 795
Саудівська Аравія	203 327	222 455	292 962	313 250	325 607
Швейцарія	219 696	215 195	205 730	232 084	251 486
Нідерланди	198 961	234 185	239 459	230 477	236 697
Польща	114 151	150 333	153 472	141 869	161 137
Бельгія	127 390	146 387	159 980	163 370	160 170
Швеція	133 071	160 928	156 143	145 565	150 266
Об'єднані Арабські Емірати	81 529	107 228	133 264	139 221	146 778
Ізраїль	101 419	126 794	143 280	133 732	126 952
Сінгапур	79 627	104 865	113 073	107 376	121 520
Австрія	111 347	133 048	137 994	130 049	116 300
Норвегія	115 242	126 270	126 224	117 072	116 094
Ірландія	185 226	122 872	125 826	145 235	100 511

Джерело: розраховано за даними [30]

Високий Глобальний інноваційний індекс та рівень інвестування не можливий у країнах з низьким рівнем економічного розвитку, оскільки ці показники напряму пов'язані з рівнем ВВП та рівнем ВВП на душу населення (табл. 1.6, 1.7)

Більше даних, що стосуються динаміки валового внутрішнього продукту та обсягу ВВП на душу населення по країнах світу за період 2020-2025 роки надано у Додатках В та Г.

Таблиця 1.6

Динаміка валового внутрішнього продукту (ВВП) деяких країн світу за
2020-2024 рр. (млн. доларів США)

Країна	2020	2021	2022	2023	2024
США	21 354 125	23 681 175	26 006 900	27 720 725	29 184 900
Китай	15 103 357	18 190 803	18 307 816	18 270 351	18 748 009
Німеччина	3 936 989	4 351 188	4 166 872	4 527 009	4 658 526
Япоія	5 054 069	5 039 148	4 262 146	4 213 167	4 026 211
Індія	2 674 852	3 167 271	3 346 107	3 638 490	3 909 097
Великобри танія	2 698 705	3 144 079	3 125 404	3 371 118	3 644 636
Франція	2 645 806	2 968 405	2 797 049	3 056 880	3 162 023
Італія	1 905 956	2 180 656	2 105 722	2 305 271	2 372 059
Канада	1 655 685	2 022 382	2 190 411	2 173 340	2 241 253
Корея	1 744 456	1 942 314	1 799 363	1 839 058	1 869 714
Іспанія	1 288 751	1 462 216	1 447 636	1 620 558	1 722 227
Туреччина	717 114	807 893	905 800	1 130 062	1 322 405
Нідерланди	931 814	1 055 173	1 047 364	1 154 694	1 227 174
Саудівська Аравія	734 271	874 157	1 108 571	1 067 583	1 085 358
Швейцарія	741 288	814 699	828 522	894 867	936 738
Польща	605 930	689 253	695 734	809 706	908 583
Бельгія	529 269	598 892	593 906	644 968	664 965
Швеція	545 148	637 187	579 896	585 490	610 118
Ірландія	436 205	531 660	549 003	551 554	577 216
Сінгапур	349 166	436 591	509 018	505 440	547 387
Ізраїль	410 771	489 854	525 183	512 185	540 381
Об'єднані Арабські Емірати	349 473	415 179	502 732	514 130	537 079
Австрія	434 050	480 786	472 339	512 509	521 269
Норвегія	367 633	503 368	596 298	482 950	483 727
Данія	355 631	408 378	401 946	407 092	429 458

Джерело: розраховано за матеріалами [30]

Аналізуючи дані таблиць 1.2, 1.5 - 1.7 можна побачити, що майже всі країни, які мають високий Глобальний інноваційний індекс, мають високий показник рівня ВВП та ВВП на душу населення.

Як видно з таблиці 1.7 Китай є єдиним виключенням, економікою з середнім рівнем доходу, яка у 2024 році посіла 10 місце у рейтингу Глобального інноваційного індексу [28].

Таблиця 1.7

Динаміка валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення
деяких країн світу за 2020-2024 рр. (доларів США)

Країна	2020	2021	2022	2023	2024
Ірландія	86 309 503	103 766 935	104 717 913	103 456 813	106 455 886
Швейцарія	86 136 149	93 967 642	94 807 399	101 516 399	104 523 348
Сінгапур	61 410 094	80 056 109	90 299 091	85 412 252	90 674 044
Ісландія	61 094 329	7 192 434	78 638 274	83 823 855	87 204 974
Норвегія	68 275 277	92 955 249	108 908 039	8 727 615	86 611 173
США	64 454 224	71 231 559	77 801 397	82 253 907	85 812 176
Данія	61 075 932	69 927 264	68 434 674	68 618 872	72 041 536
Катар	50 962 499	65 400 854	80 385 391	6 954 054	71 583 128
Швеція	52 522 605	60 961 254	55 115 015	55 487 701	57 625 095
Австрія	48 764 175	53 827 418	52 609 011	56 290 149	56 914 537
Бельгія	45 933 801	51 830 701	51 121 137	54 924 575	56 271 417
Канада	43 573 195	52 912 175	56 358 067	54 376 269	54 473 186
Фінляндія	48 827 138	53 203 799	50 551 801	53 026 111	53 326 396
Великобританія	40 230 545	46 731 477	46 233 787	49 213 399	52 648 187
Об'єднані Арабські Емірати	3 762 104	42 103 083	48 861 364	48 146 063	48 830 171
Франція	39 230 928	43 848 345	41 096 683	44 792 016	46 203 675
Італія	31 956 874	36 812 887	35 671 989	39 074 242	40 224 012
Кіпр	28 755 514	33 920 585	3 426 625	36 605 306	38 624 883
Корея	33 653 204	37 518 466	34 822 405	35 563 046	36 128 987
Іспанія	27 188 392	30 792 106	30 105 547	3 332 544	35 091 647
Словенія	2 545 113	29 194 311	28 462 153	32 673 257	34 117 175
Японія	40 159 866	40 155 188	34 080 084	33 845 481	32 498 146
Чехія	23 464 296	27 667 664	2 787 628	31 630 134	31 542 861
Саудівська Аравія	23 271 404	28 396 104	34 454 196	31 676 444	30 746 453
...	...	...	...	...	...
Китай	10 695 519	12 877 533	12 968 171	12 960 729	13 312 700

Джерело: розраховано за матеріалами [30]

Проаналізувавши рейтинги ВВП серед країн світу, Глобальний інноваційний індекс та рівень інвестицій можна стверджувати, що синергія інновацій та інвестицій є локомотивом сучасного економічного зростання. Як показав аналіз Глобального інноваційного індексу (GII), хоча приватний капітал (зокрема, венчурний) є рушієм інноваційних екосистем, він часто виявляється вибіркоким, фокусуючись лише на найбільш прибуткових центрах. Це залишає суттєві прогалини у фінансуванні фундаментальних досліджень, регіональному

розвитку та реалізації стратегічних пріоритетів, які є критичними для суспільного добробуту.

1.3. Роль органів публічної влади у формуванні та реалізації інноваційно-інвестиційної політики

Державна політика та фінансування відіграють вирішальну роль у підтримці інновацій, які сприяють промисловому розвитку. Ринки, залишені самі собі, систематично недофінансовують створення та поширення знань. Це найбільш очевидно для наукових досліджень, які не мають безпосереднього промислового застосування, але створюють основу для майбутніх інновацій. Однак навіть там, де є перспективи промислового застосування, приватні ринки можуть їх уникати, тому що технологія може бути ще на початковій стадії, з високим ризиком невдачі та невизначеною комерційною рентабельністю. Існує безліч прикладів технологічних досягнень, які спочатку отримали державне фінансування й породили абсолютно нові галузі, такі як фармацевтичні інновації, розроблені під час Другої світової війни, Інтернет та безпілотні автомобілі [31].

Державні стимули для інвестування в інновації, такі як субсидії на науково-дослідні розробки, податкові пільги та субсидовані кредити, а також система інтелектуальної власності, можуть стимулювати розвиток нових технологій та виробництво інноваційних товарів і послуг. У глобальному масштабі більшість науково-дослідних розробок у сільському господарстві фінансується державним сектором. Наприклад, перехід Бразилії на виробництво етанолу був підтриманий державними фінансовими стимулами як для споживачів, так і для виробників етанолу [31].

Аналіз практики розвинутих країн показує очевидність зв'язку між рівнем економічного розвитку та державною інноваційно-інвестиційною політикою. Роль держави повинна бути спрямована на формування сприятливого інноваційного середовища в економіці та полягати у:

- 1) Розробці цільових фінансових інструментів для забезпечення державної підтримки інноваційного процесу;
- 2) Побудові та розвитку інноваційної інфраструктури;
- 3) Застосуванні непрямих (опосередкованих) методів регулювання [32].

Вплив держави на інноваційний та інвестиційний потенціал є багатограним і складним процесом. Держава формує інституційні основи економічних процесів, а саме: нормативно-правову базу, спільну для всіх учасників; розподіл бюджетних коштів на конкурентних засадах між прямими інвесторами тощо. Сьогодні поняття «державне стимулювання» тлумачиться як напрямок державної політики, спрямований на вдосконалення регулювання відносин між державними органами, суб'єктами господарювання та усунення перешкод для економічного розвитку [33].

Держава для свого розвитку, економічного зростання, підвищення добробуту населення, зміцнення своїх позицій на глобальному рівні використовує такі елементи інноваційного та інвестиційного потенціалу, які є цілеспрямованими й складають його стратегію. Принципами стимулювання інноваційного потенціалу на державному рівні є:

- рівність прав усіх учасників інноваційної діяльності;
- взаємна вигідність інновацій, що означає кореляцію інтересів усіх учасників, іншими словами, між державою та виробниками;
- власне визначення напрямків, обсягів, розмірів та ефективності інноваційного капіталу;
- вільний вибір угод та напрям розвитку інноваційного процесу;
- захист прав на інтелектуальну власність та захист прав учасників процесу [34]

Основними елементами інноваційного та інвестиційного потенціалу держави є розвиток інновацій та конкурентоспроможність економіки країни, рівень інвестиційної привабливості економіки та соціальний захист [35, с. 319-

324]. Як учасник інноваційного та інвестиційного процесу, держава повинна реалізовувати інноваційну та інвестиційну політику, спрямовану на: визначення пріоритетів у контексті стратегії економічного розвитку в цілому; прийняття управлінських рішень щодо збереження та підвищення інноваційного та інвестиційного потенціалу; моніторинг вищезазначених інноваційних та інвестиційних процесів. Ефективність інвестиційної та інноваційної реалізації стратегії залежить від успішного використання механізму державного стимулювання інноваційного та інвестиційного потенціалу з чітким розмежуванням принципів, методів та форм регулювання. Тільки за умови оптимального поєднання [36, с. 263] приватних інтересів учасників та суспільних інтересів, а саме підвищення ефективності регіональної економіки, країни, а також задоволення інших соціальних потреб у всіх сферах, державне регулювання та реалізація інноваційної та інвестиційної діяльності в економіці. Момент, коли держава втручається у сферу інноваційної та інвестиційної діяльності, визначає необхідність врахування суспільних (соціальних) інтересів. Це формує основні напрямки та принципи державної інноваційної та інвестиційної політики, які повинні бути втілені в засобах державного регулювання інноваційної та інвестиційної діяльності, зокрема:

- визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;
- створення сприятливих умов для розвитку науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- розробку інноваційної та інвестиційного регуляторного поля;
- забезпечення взаємодії науки, освіти та виробництва;
- захист вітчизняної продукції та її просування на зовнішніх ринках;
- використання ефективних ринкових механізмів для сприяння інноваційній та інвестиційній діяльності;
- інформаційна підтримка суб'єктів інноваційної та інвестиційної діяльності;
- запровадження фінансово-кредитної підтримки, податкової політики у сфері інноваційної та інвестиційної діяльності;

- сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;
- підготовка високопрофесійних кадрів [34].

Останні кілька років стали світ став свідком відродження промислової політики у відповідь на такі виклики, як глобальна пандемія та зміна клімату. Наприклад, Європейська зелена угода 2020 року та Закон США про зниження інфляції 2022 року передбачають стимули для сприяння розвитку та впровадженню технологій, що зменшують викиди вуглецю [37]. Багато країн, зокрема Італія та Індія, стимулюють перехід на електромобілі за допомогою субсидій та податкових пільг. Аналіз економічної складності та взаємозв'язків може бути корисним для цих політик, оскільки дозволяє виявити відсутні ланки в інноваційній екосистемі. Наприклад, можна виявити невикористаний технологічний потенціал, порівнявши наукові результати та міжнародні патенти, зокрема за допомогою аналізу патентного ландшафту та інших методів. Це може допомогти політикам визначити пріоритети між різними сферами та виявити обмеження у відносинах між академічними установами, промисловістю та системою інтелектуальної власності. Завдяки управлінню інноваційним потенціалом та відображенню взаємозв'язків країни можуть закласти основи для довгострокового зростання та конкурентоспроможності. Впровадження таких принципів, як складність та розумна спеціалізація, викладених у звіті, може допомогти політикам приймати обґрунтовані стратегічні рішення, що забезпечують інновації, економічний успіх та сталий розвиток [31].

Висновки до розділу 1

1. У процесі аналізу теоретико-методологічної основи інноваційно-інвестиційної політики було вивчено наукові підходи до визначення сутності інноваційно-інвестиційної політики та визначено, що інноваційно-інвестиційна політика — це комплексна частина економічної політики держави, яка виникає на перетині інноваційної політики (ідеї та технології) та інвестиційної політики (фінансування). Така політика є ключовим інструментом для забезпечення

технічної модернізації, підвищення конкурентоспроможності та досягнення стійкого економічного зростання будь-якої держави. Інноваційну політику наукова спільнота трактує як систему заходів, спрямованих на стимулювання й регулювання інноваційного процесу, тоді як інвестиції, за визначенням класиків і сучасних дослідників, є вкладенням капіталу (коштів, ресурсів) з метою отримання прибутку або досягнення соціально-економічного ефекту. Відповідно, інноваційно-інвестиційна політика є комплексною частиною економічної стратегії, що поєднує цілі, пріоритети та заходи у сферах інвестицій та інноваційної діяльності. Головною метою цієї політики є технічна модернізація та трансформація економіки, підвищення конкурентоспроможності національних підприємств та забезпечення інвестиційної привабливості країни і її регіонів.

2. Інновації та інвестиції є ключовими рушіями сучасної економіки, що забезпечують економічне зростання, глобальну конкурентоспроможність та соціальний добробут. Інноваційна діяльність, що охоплює не лише створення нових товарів і технологій, а й впровадження нових організаційних форм та бізнес-моделей, є життєвою силою світового господарства. Інвестиції, своєю чергою, є засобом, що комерціалізує винаходи та перетворює їх на конкурентоспроможну продукцію. Однак, незважаючи на їх універсальне значення, підходи до стимулювання цих процесів кардинально різняться залежно від теоретичних засад. Ключовим показником, що оцінює інноваційний потенціал держав світу на основі понад 80 показників, є Глобальний інноваційний індекс. Цей індекс охоплює інституції, людський капітал, технології, інфраструктуру та бізнес-середовище. Аналіз Глобального інноваційного індексу показав зв'язок інновацій, інвестицій та економічного розвитку. Існує пряма залежність: країни з високим Глобальним інноваційним індексом та значними інвестиційними обсягами мають високі показники Валового внутрішнього продукту (ВВП) та ВВП на душу населення. Це підтверджує, що синергія інновацій та інвестицій є локомотивом сучасного економічного зростання.

3. Розглянувши роль органів публічної влади у формуванні та реалізації інноваційно-інвестиційної політики, було з'ясовано, що державне фінансування є історично доведеним каталізатором нових галузей (наприклад, фармацевтика, Інтернет, безпілотні автомобілі), оскільки воно створює основу для майбутніх інновацій. Державі необхідно формувати сприятливе інноваційне середовище, забезпечувати інституційні основи, тобто нормативно-правову базу, здійснювати стимулювання та регулювання відносин між учасниками інноваційно-інвестиційної діяльності. Основні принципи стимулювання інноваційного потенціалу включають рівність прав усіх учасників, взаємну вигідність (кореляцію інтересів держави та виробників), захист прав на інтелектуальну власність та вільний вибір напрямків інноваційного процесу. Ефективність реалізації інвестиційної та інноваційної стратегії залежить від успішного використання механізму державного стимулювання з чітким розмежуванням методів та форм регулювання.

Загалом, дослідженням встановлено, що інноваційно-інвестиційна політика, що виникає на перетині інновацій та інвестицій, є ключовим інструментом для забезпечення технічної модернізації, підвищення конкурентоспроможності та сталого економічного зростання. Залежність між високими показниками Глобального інноваційного індексу та значними обсягами ВВП доводить, що синергія інновацій та інвестицій є локомотивом сучасної економіки. Органи публічної влади відіграють вирішальну роль у формуванні сприятливого середовища, забезпеченні інституційних основ та використанні механізмів державного стимулювання для ефективної реалізації інноваційно-інвестиційної стратегії.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

2.1. Інституційне та нормативно-правове забезпечення інноваційно-інвестиційної політики в Україні

Розглянувши теоретико-методологічні основи інноваційно-інвестиційної політики, можна побачити, що така політика є ключовим локомотивом економічної трансформації. Синергія інновацій та інвестицій є необхідним фактором стійкого економічного зростання, а державна політика виступає головним інструментом для його стимулювання та регулювання. Світовий досвід, як показав аналіз Глобального інноваційного індексу, вказує на те, що політична воля, фінансові механізми та інституційна підтримка є вирішальними для перетворення ідей на конкурентоспроможний економічний продукт. Тепер, розуміючи цю взаємозалежність, потрібно оцінити, як ці універсальні вимоги реалізуються на практиці в нашій державі та наскільки національна нормативно-правова та інституційна база відповідає потребам формування ефективного інноваційно-інвестиційного середовища.

Нормативно-правова база - це система офіційних документів (включаючи закони, відомчі акти, інструкції та інші положення), які впорядковують певну галузь діяльності. Вона визначає порядок утворення та роботи організацій, установ або підприємств. Ця система фіксує загальнообов'язкові правила, засади та нормативи, а також встановлює юридичні права та зобов'язання для суб'єктів, які підпадають під її дію [38].

Якщо розглядати поняття інституційної бази, то тут потрібно розрізняти два поняття – інститут та інституція. Спираючись на метафору Нобелівського лауреата Д. Норта для розмежування інституційних понять, можна стверджувати, що інституція - це «спосіб гри», встановлений у певному соціальному середовищі. Вона формується під впливом правил, законів, звичок, традицій, норм поведінки та цінностей. Інститут — це «поле гри», тобто простір,

де учасники реалізують свої права та інтереси, а організації - це «гравці» або агенти, які діють відповідно до наявних правил, взаємодіючи через відповідні структури (органи) [39].

Виходячи з такого трактування цих понять, для формування та забезпечення комплексного підходу в інноваційно-інвестиційній політиці, можна виділити два основних взаємопов'язаних блоки – інституції та інститути. Інституції визначають межі та засади, тобто створюють «поле гри», у межах якого можлива діяльність. Забезпечують сталість та прогнозованість правової, економічної та наукової пропорцій розвитку. Інститути, в свою чергу, реалізують правила, втілюють стратегію та використовують свою компетенцію для досягнення цілей, забезпечуючи кадрове, фінансове та інфраструктурне наповнення інноваційного процесу (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Інститути та інституції інноваційно-інвестиційної політики

Джерело: створено за матеріалами [39; 40]

Аналізуючи взаємодію цих двох блоків (рис. 2.1), можна сказати, що інституційне забезпечення інвестиційної та інноваційної діяльності – це сукупність державних і недержавних інститутів, які забезпечують наявність та виконання правових, організаційних й економічних умов, необхідних для здійснення інвестиційної та інноваційної діяльності [41, с. 142].

За якими напрямками здійснюється державне регулювання інноваційної діяльності, відповідно Закону України «Про інноваційну діяльність», надано на рисунку 2.2.

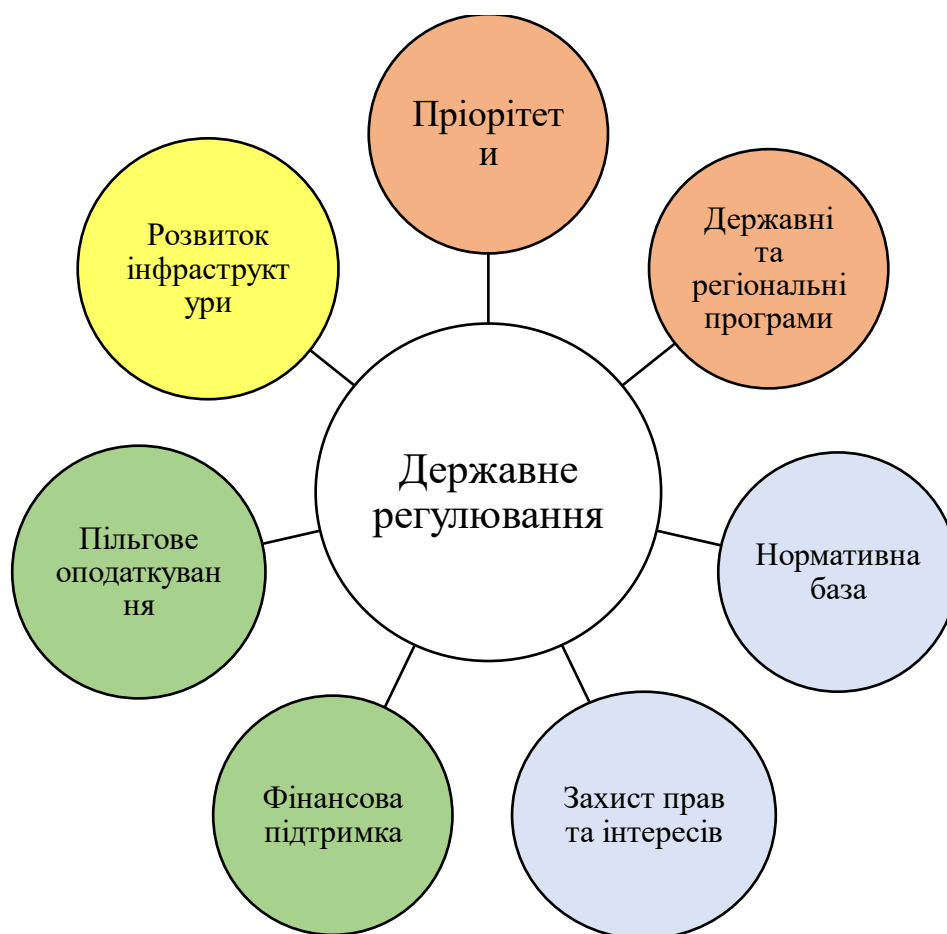

Рис. 2.2. Державне регулювання інноваційної діяльності

Джерело: створено за матеріалами [42]

На рисунку 2.2 напрямки державного регулювання графічно, за допомогою кольору, згруповано за основними векторами. До першої групи, яку умовно можна назвати «Стратегічний фокус», віднесено визначення та забезпечення підтримки пріоритетних напрямків розвитку інновацій та програмне планування, яке здійснюється шляхом розробки та виконання інноваційних програм на державному, галузевому, регіональному та місцевому рівнях.

Друга група, «Правове поле», включає формування нормативно-правової бази та економічних важелів, якими створюється регуляторна основа для

стимулювання й підтримки інноваційного процесу та правовий захист прав та інтересів учасників інноваційної діяльності.

Третя група – це «Фінансове забезпечення», до складу якого входить надання фінансової допомоги для виконання інноваційних проєктів та заохочення комерційних банків та інших фінансово-кредитних організацій до фінансування таких проєктів. Також до фінансового забезпечення можна віднести податкові преференції або пільги для суб'єктів, що впроваджують інновації.

Окремим напрямком у рисунку 2.2 виділено розвиток інфраструктури, за яким здійснюється підтримка та розбудова сучасної інноваційної інфраструктури.

Форми державного регулювання інвестиційної діяльності представлено на рисунку 2.3.

Рис. 2.3. Форми державного регулювання інвестиційної діяльності

Джерело: створено за матеріалами [43]

Державне управління інвестиційною діяльністю має на меті втілення економічної, соціальної та науково-технічної політики. Таке регулювання ґрунтується, в першу чергу, на національних пріоритетах та досягнення цільових показників економічного й соціального розвитку України.

Водночас, влада створює пільгові умови для інвесторів, чия діяльність спрямована на найбільш суспільно значущі сфери. Пріоритет надається таким напрямкам, як:

- 1) Соціальний сектор - освіта, культура, охорона здоров'я та навколишнього середовища, соціальний захист.
- 2) Технологічний розвиток - технічне і технологічне оновлення виробництва, впровадження винаходів та відкриттів.
- 3) Створення робочих місць для соціально незахищених громадян.
- 4) Ключові галузі - агропромисловий комплекс, телекомунікації, виробництво будівельних матеріалів тощо.
- 5) Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій (зокрема, наслідків військової агресії РФ).

Основними державними органами, які регулюють інвестиційно-інноваційну діяльність в Україні є:

- Верховна Рада України.
- Кабінет Міністрів України.
- Органи місцевого самоврядування.
- Інші центральні органи виконавчої влади.
- Національний банк України.

До повноважень Верховної ради України відноситься визначення державної політики у сфері інновацій та інвестиційної діяльності, зокрема створення законодавчої бази та визначення стратегії та пріоритетні напрямки такої діяльності.

Кабінет Міністрів України здійснює державне управління та забезпечує втілення державної інноваційної політики. Готує та подає Верховній Раді пропозиції щодо стратегічних інноваційних напрямів і самостійно затверджує середньострокові пріоритети на загальнодержавному та галузевому рівнях. Вживає заходів для реалізації визначених пріоритетів та сприяє розбудові ефективної інноваційної інфраструктури [42].

Органи місцевого самоврядування формують та забезпечують реалізацію місцевих (територіальних) інноваційних програм, сприяють становленню та розвитку інноваційної інфраструктури на місцевому рівні, включаючи інноваційні центри, технопарки та бізнес-інкубатори. Згідно з Законом України "Про інноваційну діяльність", органи місцевого самоврядування здійснюють фінансову допомогу у формі пільг і стимулів для виконання місцевих інноваційних проєктів за рахунок коштів місцевого бюджету та забезпечують залучення місцевих фінансових і матеріально-технічних ресурсів для інноваційної діяльності. Також до їх повноважень відноситься координація діяльності місцевих органів виконавчої влади та суб'єктів інноваційної діяльності, інформаційна підтримка суб'єктів інноваційної діяльності та підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів для інноваційної сфери [42]

До інших центральних органів виконавчої влади відносяться різні міністерства. У державному регулюванні інноваційно-інвестиційної діяльності основні ролі належать Міністерству фінансів України та Міністерству економіки, довкілля та сільського господарства України.

Міністерство фінансів України (Мінфін) займає центральне місце у системі державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності. Його роль є не стільки стратегічною у визначенні галузевих пріоритетів (ця функція належить Верховні Раді України), скільки фундаментальною у забезпеченні фінансової, бюджетної, податкової та митної політики держави. Ці політики створюють фіскальні та монетарні рамки, в яких функціонують усі суб'єкти інвестиційної та інноваційної діяльності.

Мінфін виступає ключовим фіскальним регулятором, що забезпечує макрофінансову стабільність, яка є необхідною умовою для залучення довгострокових інвестицій. Повноваження Мінфіну у цій сфері поділяються на дві основні категорії. Перша, це прямі повноваження, тобто адміністрування цільових податкових та митних стимулів, а також контроль за цільовим використанням державних коштів, спрямованих на інноваційні проєкти. Друга –

це опосередковані, формування бюджетної політики, управління державним боргом та надання державних гарантій. Однією з функцій Міністерства фінансів, що має істотний вплив на інвестиційний клімат, є формування фінансових можливостей держави та управління її ризиками. Це забезпечується через контроль за бюджетним процесом та борговою політикою. [44; 45].

Контроль бюджетного процесу та боргової політики, який здійснює Мінфін, забезпечує формування фінансових можливостей держави та управління її ризиками, що, у свою чергу, має безпосередній вплив на інвестиційний клімат.

Міністерство відповідає за розробку проекту Закону про Державний бюджет України. У рамках цього процесу визначаються фінансові пріоритети держави, що прямо впливають на інноваційну та інвестиційну сфери:

- Обсяги фінансування державних цільових програм, які можуть включати інноваційно-інвестиційну спрямованість. Хоча кошти можуть розподілятися через галузеві міністерства, наприклад, державні цільові програми чи субвенції, саме Мінфін встановлює фінансові межі цих витрат.
- Надходження до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів, митних та інших платежів. Ця функція є загальною, але вона формує основу для подальшого моніторингу ефективності використання податкових пільг.
- Здійснення державних запозичень та управління державним боргом, згідно зі Статтею 16 Бюджетного кодексу України. Фінансова стійкість та дотримання граничного обсягу річного дефіциту державного бюджету є вирішальними факторами для довіри інвесторів.
- Надання державних гарантій на підставі рішення Кабінету Міністрів України або міжнародних договорів. Ця функція регулюється Статтею 17 Бюджетного кодексу України і є потужним інструментом для підтримки інвестиційних проєктів, оскільки дозволяє знизити ризики для приватних кредиторів та міжнародних фінансових організацій [45].

Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України (Мінекономіки) організовує та координує інноваційну діяльність в реальному секторі економіки, сприяючи розвитку інноваційного потенціалу України та національної інноваційної системи й інфраструктури. Можна сказати, що Міністерство відіграє основну роль у практичному впровадженні технологічних рішень влади та їх економічному застосуванні. Воно здійснює цільовий, вибірковий вплив в економіку, щоб спрямувати інвестиційні ресурси у пріоритетні галузі. Функції Мінекономіки охоплюють розробку стратегій, формування переліку проектів, надання прямої державної підтримки та її супровід [46].

Діяльність Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України спрямовується, координується Кабінетом Міністрів України та забезпечує формування та реалізацію державної інноваційно-інвестиційної політики в реальному секторі економіки. Крім того, сфера відповідальності Міністерства охоплює державну промислову політику, розвиток підприємництва, державно-приватне партнерство та інтелектуальну власність. Такий широкий спектр повноважень дозволяє Мінекономіки інтегрувати інвестиційні та інноваційні цілі з промисловою та регіональною політикою, спрямовуючи капітал у стратегічно важливі напрямки [47].

Мінекономіки виконує ключові функції, пов'язані з безпосереднім управлінням інвестиційними процесами. По-перше, воно розробляє проекти нормативно-правових актів у сфері інвестиційної діяльності, в тому складі й розробку механізмів для управління державними інвестиційними проектами. Ці регуляторні дії визначають загальні умови інвестиційної діяльності та механізми контролю за здійсненням інвестування в Україні, відповідно до Закону "Про інвестиційну діяльність" [43].

Міністерство відіграє центральну роль в управлінні державними інвестиціями. Зокрема, здійснює державну реєстрацію інвестиційних проектів, для реалізації яких може надаватися державна підтримка. Формує перелік державних інвестиційних проектів, які були відібрані Міжвідомчою комісією з

питань державних інвестиційних проєктів. Цей перелік потім розміщується на офіційному веб-сайті Міністерства.

Мінекономіки також виступає в ролі національного контактного пункту з питань сприяння наданню рекомендацій (керівних принципів) для багатонаціональних підприємств у рамках Декларації Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) про міжнародне інвестування та багатонаціональні підприємства [48]. Узагальнено інформацію про повноваження та характер впливу Міністерства економіки у таблиці 2.1

Таблиця 2.1

Повноваження Міністерства економіки, довіклля та сільського
господарства України

<i>Сфера</i>	<i>Функціональні повноваження</i>	<i>Законодавче джерело</i>	<i>Характер впливу</i>
Політика	Формування та реалізація інвестиційної та інноваційної політики (в реальному секторі економіки)	Постанова КМУ № 838 [47]	Прямий, політично-стратегічний
Державні інвестиції (ДІ)	Управління ДІ; контроль за інвестуванням; формування переліку ДІ	ЗУ "Про інвестиційну діяльність" [43] Положення про Мінекономіки [49]	Прямий, регуляторно-управлінський
Підтримка проєктів	Державна реєстрація проєктів надання підтримки; підготовка пропозицій щодо фінансування	Положення про Мінекономіки [49]	Прямий, операційний
Значні інвестиції	Супровід підготовки та реалізації інвестиційних проєктів із значними інвестиціями	ЗУ № 1116-IX, Ст. 6 [50]	Прямий, фасилітаційний
Інноваційна інфраструктура	Сприяння розвитку інноваційного потенціалу та інфраструктури; координація в реальному секторі	Положення про Мінекономіки [49]	Прямий, координаційний

Джерело: складено за матеріалами [43; 47; 49; 50]

Діяльність Національного Банку України у сфері інноваційно-інвестиційної діяльності фундаментально відрізняється в підході та функціях від діяльності Міністерства фінансів та Міністерства економіки, довіклля та сільського господарства.

Національний банк України (НБУ, Нацбанк) виконує роль макропруденційного регулятора. Макропруденційна політика – «... це сучасний інструментарій Національного банку для уникнення системних ризиків, який запобігає кризам або зменшує втрати від них» [51]. Діяльність НБУ спрямована на досягнення загальноекономічної стабільності, яка є абсолютною передумовою для будь-якого успішного довгострокового інвестування. Незалежність НБУ є критичним елементом цієї ролі, оскільки вона забезпечує передбачуваність монетарних та фінансових умов, чого вимагають зовнішні інвестори.

Основна функція Національного банку України, забезпечення стабільності грошової одиниці України, закріплена на конституційному рівні (Ст. 99) [52]. Ця функція деталізується та реалізується через законодавчо визначену ієрархію цілей, що міститься в Законі України "Про Національний банк України" [53].

Ключовим поняттям для розуміння впливу НБУ на інвестиційне середовище є цінова стабільність, тобто збереження купівельної спроможності національної валюти. Це досягається шляхом підтримання низьких, стабільних темпів інфляції, вимірюваних індексом споживчих цін, у середньостроковій перспективі, яка зазвичай визначається як період від трьох до п'яти років [53]. Забезпечення цінової стабільності є прямим інвестиційним фактором. Неконтрольована або висока інфляція сповільнює будь-яку довгострокову інвестиційну чи інноваційну діяльність, оскільки зменшує передбачуваність майбутніх грошових потоків і реальну вартість активів.

Національний Банк використовує комплекс інструментів, які прямо не стосуються відбору інноваційних чи інвестиційних проектів, але критично впливають на їхню життєздатність:

- 1) Управління обліковою ставкою та операціями з ліквідністю. Вартість залучення капіталу (кредитна ставка) є похідною від облікової ставки НБУ. Таким чином, Нацбанк прямо визначає, наскільки дорого чи дешево фінансуватимуться інвестиційні та інноваційні проекти, незалежно від їхньої операційної привабливості.

2) Валютне регулювання режиму валютних операцій, особливо щодо руху капіталу, репатріації дивідендів та інвестицій, є ключовим фактором для приваблення прямих іноземних інвестицій. Будь-яке обмеження на рух капіталу, запроваджене НБУ (навіть тимчасове, як під час воєнного стану), безпосередньо впливає на готовність інвесторів вкладати кошти.

3) Ліцензування, реєстрація та регулювання діяльності надавачів фінансових послуг. Це повноваження забезпечує надійність та стійкість фінансового ринку, куди інвестори спрямовують свої кошти. Високі стандарти фінансового нагляду знижують ризик контрагента та сприяють підвищенню довіри до всієї фінансової інфраструктури, необхідної для обслуговування інвестицій.

Механізми впливу НБУ на інноваційно-інвестиційну діяльність надано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Вплив Національного Банку України на інноваційно-інвестиційну політику

Ціль	Механізм впливу на інновації та інвестиції	Сфера діяльності
Цінова стабільність	Зниження макроекономічного ризику; підвищення цінності довгострокових інвестицій через збереження купівельної спроможності.	Монетарна політика
Сприяння фінансовій стабільності	Підтримання довіри до банківської системи та небанківського фінансового сектору як основного джерела фінансування I&I.	Банківський нагляд
Сприяння економічному зростанню	Координація політики з Урядом, обмежена вимогами стабільності. Вплив на загальний інвестиційний клімат.	Макроекономічна координація

Джерело: складено за матеріалами [53]

Окремої уваги заслуговує така інституція, як державні фонди та установи. На офіційному сайті Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України визначено, що інституціями, які забезпечують фінансову та інфраструктурну підтримку інноваційної діяльності є:

- Фонд Розвитку Інновацій (зараз Український фонд стартапів);
- Державна Інноваційна Фінансово-Кредитна Установа (ДІФКУ);

- Національний Фонд Досліджень України (НФДУ);
- Центри Підтримки Технологій та Інновацій (TISCs);
- Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ).

Фонд Розвитку Інновацій (Ukrainian Startup Fund) це державна установа, що була створена за ініціативи Кабінету Міністрів України, з місією сприяти становленню та зростанню технологічних стартапів на початкових етапах їхнього розвитку з метою підвищення їхньої міжнародної конкурентоспроможності. Цей фонд надає безповоротні фінансові допомоги (гранти) суб'єктам приватного сектору на конкурсній основі для комерціалізації інноваційних розробок з високим потенціалом успіху. Також до завдань цього фонду входять організація конкурсних відборів проєктів для надання фінансової та технічної підтримки та залучення додаткового фінансування у сферу інновацій від недержавних українських, міжнародних та іноземних урядових і приватних організацій. З 2023 року цей фонд підпорядкований Міністерству цифрової трансформації [54; 55]

Державна Інноваційна Фінансово-Кредитна Установа (ДІФКУ) була сформована для забезпечення фінансової підтримки інноваційної діяльності суб'єктів різних форм власності. Її діяльність спрямована на залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій для розвитку реального сектору економіки, збільшення вітчизняного експортного потенціалу продукції та захисту національного товаровиробника. Діяльність ДІФКУ регулюється Законом України “Про інноваційну діяльність” (Статті 17 та 19) та відповідною постановою Кабінету Міністрів [42; 54]

Національний Фонд Досліджень України (НФДУ) – це фонд, який здійснює грантову підтримку науково-дослідній діяльності, зокрема фундаментальним дослідженням (природничих, технічних, суспільних та гуманітарних наук) та прикладним науковим дослідженням та дослідно-конструкторським (експериментальним) розробкам у межах пріоритетних напрямків розвитку науки і техніки [54; 56].

Центри Підтримки Технологій та Інновацій (TISCs) - це міжнародна мережа, що реалізується в Україні з 2018 року на основі Меморандуму між Міністерством економічного розвитку й торгівлі та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (WIPO). Основна мета TISCs надавати зручні та вичерпні консультації та підтримку у сфері права інтелектуальної власності в Україні та за кордоном. Це сприяє підвищенню обізнаності щодо набуття, використання та захисту інтелектуальної власності серед малого та середнього бізнесу, винахідників, стартапів і креативних індустрій [54; 57].

Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ) є ключовою установою в Україні, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності та інновацій.

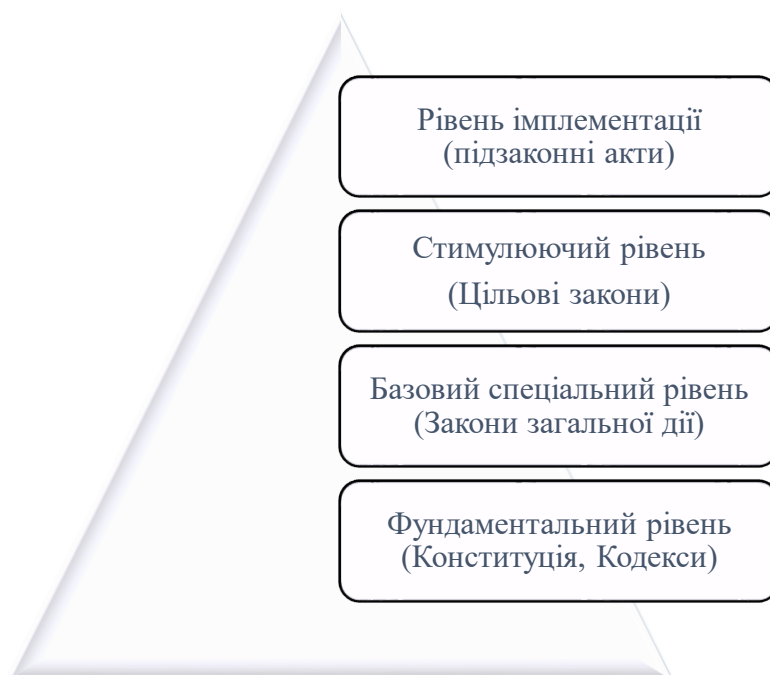
Діяльність УКРНОІВІ охоплює такі основні напрямки:

1. Експертиза заявок на об'єкти інтелектуальної власності, зокрема, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, та забезпечення їхньої державної реєстрації та видача охоронних документів, патентів та свідоцтв.
2. Ведення та підтримка державних реєстрів зареєстрованих об'єктів інтелектуальної власності, забезпечення доступу до цієї інформації.
3. Сприяння участі України у міжнародних договорах у сфері інтелектуальної власності та забезпечення співпраці з іноземними та міжнародними організаціями, зокрема з WIPO, для міжнародної охорони прав власників.
4. Координує розвиток мережі Центрів підтримки технологій та інновацій (TISCs), які надають допомогу у сфері інтелектуальної власності стартапам та малому бізнесу.

Фактично, УКРНОІВІ є єдиною державною інституцією, яка забезпечує повний цикл реалізації прав інтелектуальної власності в Україні, від подання заявки до захисту [58]

Нормативно-правова база, яка регулює інноваційно-інвестиційну діяльність є багатошаровою та спрямована на досягнення двох стратегічних

цілей: забезпечення надійних правових гарантій для іноземного та внутрішнього капіталу, тобто інвестиції та створення стимулюючих економічних механізмів для впровадження науково-технічних розробок — інновації (рис. 2.4).

2.4. Структура нормативно-правової бази регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні

Джерело: складено за матеріалами [42-45;50; 52; 59-61]

Фундаментальний рівень включає Конституцію України та основні економічні кодекси (Податковий, Бюджетний та Господарський), які встановлюють загальний економічний та фінансовий клімат. Конституція України забезпечує основні гарантії, необхідні для функціонування інвестиційної діяльності. Стаття 41 закріплює право приватної власності та гарантує її непорушність. Примусове відчуження власності допускається лише в умовах воєнного або надзвичайного стану, з обов'язковим наступним повним відшкодуванням її вартості. Це положення є базовою юридичною гарантією для інвесторів проти націоналізації чи неправомірного втручання. Стаття 42 гарантує право на підприємницьку діяльність, не заборонену законом, та зобов'язує державу захищати конкуренцію [52].

Податковий кодекс України встановлює загальний фінансовий клімат, але ключові інвестиційні стимули закріплені переважно у спеціальних режимах та у

Розділі XX "Перехідні положення". Цей розділ традиційно призначений для регулювання тимчасових змін, що надає цим стимулам нестабільний та тимчасовий характер з точки зору загальної системи [44].

Бюджетний кодекс регулює механізми фінансування державних інвестиційних та інноваційних проєктів. Стаття 33-1 БКУ визначає порядок використання державних капітальних вкладень на розроблення та реалізацію державних інвестиційних проєктів. Ключовим регуляторним положенням є вимога, що в межах обсягу державних капітальних вкладень на плановий бюджетний період не менше 70% коштів має бути спрямовано на продовження або завершення вже розпочатих державних інвестиційних проєктів. Хоча ця вимога забезпечує завершення поточних зобов'язань, вона обмежує фіскальний простір для започаткування нових, особливо ризикових або інноваційних, державних ініціатив. Це уповільнює адаптацію державного фінансування до нових технологічних пріоритетів [45].

Базовий спеціальний рівень складається з ключових законів, що визначають самі поняття інвестиційної та інноваційної діяльності. Закон України "Про інноваційну діяльність" і визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності. Згідно з цим Законом, державна підтримка надається суб'єктам, які реалізують інноваційні проєкти або мають статус інноваційних підприємств. Державне регулювання інновацій, згідно з цим документом, включає фінансову підтримку виконання інноваційних проєктів, стимулювання комерційних банків до кредитування, встановлення пільгового оподаткування та підтримку функціонування інноваційної інфраструктури. Інноваційна інфраструктура визначена як сукупність установ, що надають необхідні послуги (фінансові, консалтингові, юридичні). [42].

Закон України "Про інвестиційну діяльність" незважаючи на свій вік (був прийнятий у 1991 році), залишається чинним і визначає загальні правові основи, принципи та об'єкти інвестиційної діяльності. Він закладає загальні права інвесторів, але його положення є декларативними та не відповідають сучасним вимогам конкурентоспроможного залучення капіталу. Тому на практиці його

значення переважно доповнюється новішими, більш деталізованими стимулюючими актами. Загалом, механізми, закладені в цих базових законах, виявилися недостатньо ефективними або конкурентними для стимулювання інноваційного розвитку й потребували подальшого стимулюючого розвитку.

Стимулюючий рівень є найбільш динамічним та включає цільові закони, спрямовані на створення спеціальних режимів та надання конкретних пільг. До цього рівня входять:

1) Закон України "Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні", який має на меті залучення стратегічних інвесторів та підвищення конкурентоспроможності економіки. Відповідно цього закону проєкт визнається "значним" лише якщо передбачає інвестиції в обсязі, еквівалентному понад 30 мільйонам євро. Центральним механізмом є спеціальний інвестиційний договір між Кабінетом Міністрів України, інвестором та іншими сторонами, який визначає умови реалізації проєкту і надає гарантії стабільності умов ведення господарської діяльності інвестором протягом строку дії договору. Державна підтримка може включати звільнення від окремих податків та зборів (відповідно до Податкового Кодексу України), звільнення від ввізного мита на нове устаткування та комплектуючі, а також забезпечення переважного права землекористування [50].

2) Закон України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні", який запровадив унікальний правовий режим "Дія Сіті" для ІТ-компаній. Режим встановлюється на необмежений строк, але не менш як на 25 років. Його метою є стимулювання розвитку інноваційного бізнесу та залучення інвестицій. Резиденти отримують значні податкові преференції, включаючи вибір між корпоративним податком 9% на виведений капітал або 18% на прибуток, а також низькі податки на оплату праці (ПДФО 5%, ЄСВ від мінімальної зарплати) [62].

3) Закон України "Про індустріальні парки" регулює створення і функціонування індустріальних парків як спеціально організованих територій для промислового та інноваційного розвитку. Ініціаторами можуть бути органи

влади, місцевого самоврядування, юридичні або фізичні особи. Обов'язковою умовою для отримання підтримки є включення парку до Реєстру індустриальних парків, порядок ведення якого затверджується підзаконними актами, наприклад, Наказом Мінекономіки.

Рівень імплементації включає численні нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України (КМУ) та центральних органів виконавчої влади, які деталізують процедури, порядки та методології, необхідні для реалізації законів вищих рівнів.

Детальний розгляд інституційної та нормативно-правової бази України окреслив правові основи, принципи та механізми державного управління інноваційно-інвестиційною сферою. Однак, ефективність будь-якої політики визначається не лише її правовою основою, але й конкретними результатами.

2.2. Ключові показники інноваційної та інвестиційної діяльності в Україні

Для отримання об'єктивної оцінки поточного стану інноваційно-інвестиційного потенціалу країни, необхідно перейти від аналізу правил до вимірювання практичних здобутків, тобто індикаторів, які відображають фактичні обсяги інвестицій, рівень інноваційної активності підприємств та місце України у глобальних рейтингах. Ці дані є основою для аналізу ефективності державної економічної політики та формування стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку.

Почнемо з місця України у рейтингу Глобального інноваційного індексу, який формується на основі 80 показників, що характеризують економіку країни за різними напрямками (табл. 2.3)

Загальна тенденція рейтингу України за Глобальним інноваційним індексом (ГІІ) у період з 2021 по 2025 рік демонструє значне та послідовне погіршення позицій.

Таблиця 2.3

Рейтинг України за Глобальним інноваційним індексом (ГІІ) та його складовими у період 2021-2025 рр.

Показник	2021	2022	2023	2024	2025
ГІІ (значення)	35,58	31,02	32,82	29,50	29,69
ГІІ (ранг)	49	57	55	60	66
Інституції (ранг)	91	97	100	107	80
Людський капітал та дослідження (ранг)	44	49	47	54	65
Інфраструктура (ранг)	94	82	77	82	75
Рівень розвитку ринку (ранг)	88	102	104	85	85
Рівень розвитку бізнес-середовища (ранг)	53	48	48	45	56
Результати у сфері знань та технологій (ранг)	33	36	45	34	47
Креативність (ранг)	48	63	37	68	63

Джерело: створено за матеріалами [28; 29]

Україна втратила 17 позицій за рангом ГІІ — з 49-го місця у 2021 році до 66-го місця у 2025 році. Найбільш різке падіння відбулося у 2022 році, що можна пояснити початком повномасштабної агресії. Хоча абсолютне значення ГІІ у 2025 році вище за попередній рік, але загальна позиція у рейтингу Глобального інноваційного індексу 2025 року – 66 місце.

Аналіз показує, що Україна має критичні слабкості у сферах інституцій та фінансування. Найслабшим показником є інституції, що відображає проблеми з регуляторним та політичним середовищем. Рейтинг постійно погіршувався з 91-го місця у 2021 році до 107-го місця у 2024 році. Таке низьке положення є прямим інвестиційним бар'єром й вказує на проблеми з верховенством права, ефективністю регуляторів та політичною стабільністю. Підвищення у 2025 році до 80-го місця пов'язане з індексом «Regulatory quality», який демонструє спроможність влади розробляти та втілювати раціональну політику, яка стимулює розвиток реального сектору економіки (додаток Д).

Людський капітал та дослідження традиційно одна з найсильніших складових у ГІІ України. Хоча тут також спостерігається погіршення (з 44-го

місця у 2021 році до 65-го у 2025-му), цей показник все ще тримається значно вище за середній, що підтверджує високий рівень освіти та кваліфікації робочої сили. Зниження цього показника є прямим наслідком еміграції та мобілізації.

Ранг України за показником «Інфраструктура» демонструє відносну стійкість і навіть покращення. Такий результат було досягнуто завдяки значним інвестиціям у цифрову інфраструктуру та її збереження, незважаючи на війну. Складовими показника інфраструктури, зокрема, є рейтинг з інформаційних та комунікаційних технологій та індекс розвитку та використання онлайн ресурсів для надання державних послуг. За цими показниками Україна займає відповідно 23 та 5 місце серед усіх країн, що призвело до загального руху з 94-го місця у 2021 році до 75-го у 2025 році.

Показник рівня розвитку ринку після значного падіння у 2022–2023 роках (до 104-го місця), стабілізувався на 85-му місці у 2024–2025 роках. Таке зростання відбулось за рахунок наступних показників:

- «Фінансування стартапів», за яким оцінюються умови для підприємництва започаткованих та зростаючих фірм – 58 позиція (+2 ранги порівняно з 2024 роком).

- «Кількість угод з венчурним капіталом» у % до глобального обсягу венчурного капіталу – 70 позиція (+25 рангів).

- «Кількість венчурних угод», індикатор, який фіксує кількість унікальних угод венчурного капіталу відносно ВВП – 54 позиція (+27 рангів).

Така динаміка показника розвитку ринку вказує на помірну стабілізацію умов доступу до фінансування та розвитку нових напрямків у реальному секторі економіки (додаток Д).

Показник рівня розвитку бізнес-середовища до 2024 року був одним із найвищих – 45 місце. Падіння до 56-го місця у 2025 році відбулось за рахунок наступних факторів:

- 1) Показник «Демографічний дивіденд молоді», який розраховується як питома вага осіб віком від 0 до 24 років до загальної кількості населення, впав на 76 рангів, з 49 до 125 позиції у 2025 році. Така динаміка обумовлена еміграцією

молоді, людей з дітьми до 18 років та втратами молодих людей, віком 18-24 роки у зв'язку з повномасштабним вторгненням

2) Показник «Валові витрати на НДДКР, які фінансуються підприємствами», що розраховується у відсотковому відношенні до загальних валових витрат на НДДКР, критично впав з 2 місця, яке Україна займала з 2021 року, до 59 позиції у 2025 році.

Показник результатів у сфері знань та технологій є одним із найсильніших в Україні (коливається у межах 33-47). Це підкреслює високу здатність генерувати нові технології, патенти та наукові публікації, незважаючи на недосконалість фінансової та інституційної бази.

Динаміка показника креативності є вкрай нестабільною: від 48-го місця у 2021 році до піку 37-го місця у 2023 році та різкого падіння до 68-го місця у 2024 році. Ця волатильність (особливо падіння на 31 позицію з 2023 по 2024 рік) свідчить про нерівномірний вплив війни на окремі сектори креативної економіки та їхнє вимушене переміщення чи скорочення [63].

Провівши аналіз значень Глобального інноваційного індексу та його складових, можна зрозуміти критично важливу зовнішню оцінку інноваційного ландшафту України. Для того, щоб детально проаналізувати внутрішню динаміку інноваційної екосистеми та оцінити ефективність застосування чинної нормативно-правової бази, необхідно звернутися до первинних статистичних даних внутрішнього обліку.

Відповідно методологічних положень державного статистичного спостереження, Державна служба статистики використовує низку основних індикаторів для вимірювання інноваційної та інвестиційної діяльності в країні.

Індикаторами інноваційної діяльності є дані, що відображають ресурси, процеси та результати інновацій, зокрема, частка підприємств, які здійснюють інновації, у загальній кількості обстежених підприємств; обсяги інноваційної продукції та її частка у загальному обсязі реалізації; загальний обсяг витрат, спрямованих на дослідження або придбання нових технологій; джерела фінансування інновацій тощо [64].

Індикатори інвестиційної діяльності відстежують динаміку вкладення коштів в економіку, що є фундаментом для реалізації інноваційних проєктів. До цих індикаторів відносяться загальний обсяг інвестицій, спрямованих на придбання або створення нових активів, обсяг інвестицій, внесених нерезидентами в економіку України, обсяги та динаміка оновлення основних засобів тощо [65]. Ці дані є основою для аналізу ефективності державної економічної політики та формування стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку.

Динаміка показників інноваційної діяльності в Україні за період з 2020 року надано у таблиці 2.4

Таблиця 2.4

Показники інноваційної діяльності в Україні у 2020-2042 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Витрати на інновації промислових підприємств (млн. грн)	14 406,9	10 171,7	7 640,5	6 989,2	15 101,6
Кількість інноваційно активних промислових підприємств	809	453	423	354	627
Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації (продукцію та/або інноваційні процеси)	718	292	319	293	597
Кількість промислових підприємств, що впроваджували інноваційні процеси	533	212	193	164	473
Кількість промислових підприємств, що впроваджували нову або значно вдосконалену продукцію (товари, послуги)	585	255	254	257	515
Кількість промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію (товари, послуги)	573	246	250	236	330
Кількість упроваджених видів машин, обладнання	647	689	420	488	565
Кількість упровадженої інноваційної продукції (товарів, послуг)	4 066	1 756	2 347	2 715	3 397
Обсяг реалізованої інноваційної промислової продукції (товарів, послуг) (млн. грн)	47 526,2	36 838,4	31 678,5	19 381,8	138 707,7

Джерело: створено за матеріалами [66]

Таблиця відображає значне падіння інноваційної діяльності в українській промисловості у період 2021–2023 років, спричинене, економічними наслідками повномасштабного вторгнення, за яким слідує різке, хоча й нерівномірне,

відновлення у 2024 році. Витрати на інновації скоротились у 2022 році майже удвічі порівняно з 2020 роком. І це не дивно, бо промисловість була змушена різко скоротити довгострокові інвестиційні програми, поставивши за пріоритет виживання. У 2024 році спостерігається стримкий стрибок витрат до 15,1 млрд грн., який перевищує показник довоєнного 2020 року. Таке відновлення викликане декількома факторами. По-перше, компенсаційним ефектом, який виник як наслідок швидкої модернізації та заміни знищених або пошкоджених агресором потужностей. По-друге, державною підтримкою та приватними інвестиціями, які були спрямовані у пріоритетні сектори, зокрема у військово-промисловий комплекс (ВПК) та енергетику.

Кількість інноваційно активних підприємств почала скорочуватись з 2021 року. Падіння в 2,3 рази у 2023 році показує, що значна частина промисловості або припинила діяльність, або припинила інноваційні програми. Кількість підприємств, що впроваджували інноваційні процеси, скоротилася з 533 до 164. Це свідчить про зупинку проєктів з автоматизації, оптимізації та підвищення ефективності. Відновлення інноваційної діяльності у 2024 році демонструється зростанням кількості інноваційно активних підприємств до 627.

Показники кількості впровадженої інноваційної продукції, товарів та послуг відображає успішність інноваційної діяльності підприємств та її вплив на ринок. У 2024 році не було досягнуто довоєнних обсягів, але спостерігається позитивна динаміка.

Найбільш вражаючим є стрибок обсягу реалізованої інноваційної промислової продукції (товарів, послуг). Після падіння до 19,3 млрд грн у 2023 році (майже на 60%), у 2024 році обсяг реалізації зріс до 138,7 млрд грн. Це більш ніж у 7 разів перевищує показник 2023 року та майже у 3 рази — довоєнний рівень 2020 року. Це свідчить про те, що фінансові ресурси 2024 року були використані для створення значно дорожчої або високомаржинальної продукції. Різкий стрибок реалізації також пов'язаний із інфляційними процесами та переорієнтацією інновацій на оборонний сектор та виробництво критично

важливої продукції, яка має високу ціну та гарантований попит (державне замовлення).

Різке підвищення обсягу реалізованої інноваційної продукції у 2024 році та відновлення інноваційних витрат свідчать про те, що промисловість почала інвестувати у модернізацію та заміщення втрачених потужностей. Однак, інноваційна діяльність є лише частиною загального інвестиційного процесу. Для підтвердження стійкості цього відновлення, необхідно встановити, чи було воно підкріплене фундаментальними вкладеннями у довгострокові активи.

У таблиці 2.5 представлено аналіз, який розкриває динаміку капітальних інвестицій в економіку України, що є первинним фінансовим ресурсом для будь-якої інноваційно-інвестиційної діяльності.

Таблиця 2.5

Обсяг капітальних інвестицій та джерел їх фінансування (млн. грн)

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Обсяг капітальних інвестицій, в тому складі за рахунок:	419 836,66	528 802,01	279 597,83	395 450,01	534 417,07
коштів державного бюджету	36 512,49	48 545,45	26 374,02	38 994,63	58 178,26
коштів місцевих бюджетів	43 558,33	44 207,80	12 766,50	28 554,23	30 666,22
власних коштів підприємств та організацій	279 330,40	362 693,04	203 427,64	285 674,88	379 613,39
кредитів банків та інших позик	27 894,48	26 654,07	11 822,12	11 649,13	20 473,87
з них кредити банків-нерезидентів	12 088,13	9 810,90	3 158,46	3 586,33	5 277,97
коштів інвестиційних компаній, фондів	4 256,15	2 958,90	262,31	1 177,34	6 158,17
коштів інвесторів-нерезидентів	1 729,17	779,05	92,19	290,26	240,78
коштів населення на будівництво житла	20 590,88	28 576,21	17 913,91	21 788,76	32 666,59
інших джерел фінансування	5 964,75	14 387,50	6 939,14	7 320,78	6 419,79

Джерело: створено за матеріалами [66]

Аналіз таблиці 2.5 ілюструє структурну зміну у фінансуванні економіки України після 2022 року. Хоча загальний обсяг інвестицій номінально відновився до рівня, що перевищує довоєнний пік, ця динаміка є результатом внутрішньої стійкості та цільових державних впливань, а не повернення іноземного приватного капіталу.

Економіка України демонструє здатність до відновлення капітальних інвестицій переважно за рахунок власних коштів підприємств та активної ролі держави. Це підтверджує перехід до моделі економіки, орієнтованої на внутрішні ресурси та державне замовлення. Мінімізація участі нерезидентів у капітальних інвестиціях (менше 0,05% від загального обсягу у 2024 році) вказує на те, що, незважаючи на номінальне відновлення, Україна все ще сприймається світовим ринком як зона надзвичайно високого ризику. Це є основним викликом для довгострокового інноваційно-інвестиційного розвитку, оскільки зовнішній капітал приносить не лише гроші, але й нові технології та компетенції. Для забезпечення стійкого зростання, державна політика має бути спрямована не лише на підтримку внутрішньої інвестиційної активності, але й на відновлення інституційних гарантій, проблему яких також показував й аналіз Глобального інноваційного індексу, що є передумовою для повернення іноземного приватного капіталу.

Статистичний аналіз підтверджує парадоксальний стан інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні: внутрішня економіка демонструє надзвичайну стійкість та здатність до самофінансування, про що свідчить рекордний обсяг капітальних інвестицій у 2024 році, забезпечений переважно власними коштами підприємств та державним бюджетом. Однак це відновлення є структурно незбалансованим. Низький рівень інвестицій нерезидентів у поєднанні з низькими оцінками у сфері інституцій за міжнародними індексами доводить, що чинна нормативно-правова база, незважаючи на наявність спеціальних стимулюючих режимів, не змогла створити середовище, достатньо безпечне та передбачуване для довгострокового зовнішнього капіталу.

Таким чином, ефективність державної інноваційно-інвестиційної політики залишається під питанням, що вимагає ідентифікації та усунення ключових системних недоліків.

2.3. Проблемні аспекти реалізації державної інноваційної та інвестиційної політики в Україні

Системне вивчення, оцінка факторів впливу та ідентифікація загроз, пов'язаних з реалізацією інновацій, є основою для визначення критичних проблемних ділянок. На цій базі формується класифікація інноваційних ризиків та розробляються стратегічні важелі управління, необхідні для забезпечення безперервного та сталого технологічного розвитку економіки. Використовуючи проведений аналіз статистичних даних, інституційного забезпечення та нормативно-правової бази, можна виділити ключові проблемні аспекти за допомогою методик SWOT та PEST-аналізу.

SWOT-аналіз (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) фокусується на внутрішніх перевагах і недоліках політики та зовнішніх можливостях і загрозах.

Проведений у пунктах 2.1 та 2.2 аналіз продемонстрував наступні сильні сторони інноваційно-інвестиційної політики який надано у Додатку Е.

Стійкість внутрішнього капіталу демонструє обсяг капітальних інвестицій у 2024 році, який номінально перевищив довоєнний рівень, 534,4 млрд грн, завдяки власним коштам підприємств (71%) (Додаток Е), що доводить надзвичайну адаптивність та фінансову стійкість національного бізнесу.

Цільове державне фінансування, яке закриває критичні потреби, зросло до рекордних 58,2 млрд грн у 2024 році. Це забезпечує компенсацію втрат та цільове замовлення, насамперед у сфері інноваційної промислової продукції, реалізація якої зросла в 7 разів у 2024 р. (табл. 2.4)

Високий інноваційний потенціал демонструють сильні позиції України за показниками "Людського капіталу та досліджень" та "Результатів у сфері знань та технологій" у Глобальному інноваційному індексі, що свідчить про наявність кваліфікованих кадрів та наукового доробку (додаток Д).

Запровадження спеціальних правових режимів, таких як Спеціальний інвестиційний договір, технопарки та Дія Сіті, які надають податкові, митні та

регуляторні преференції, є конкурентною перевагою на зовнішньому ринку й є також сильною стороною [50; 67].

Внутрішні недоліки інноваційно-інвестиційної політики, або її слабкі сторони також можна побачити у Додатку Е.

Низький рейтинг інституцій за Глобальним інноваційним індексом (107 місце у 2024 р.) є головним внутрішнім бар'єром. Це вказує на слабкість верховенства права, непередбачуваність регулювання та високі корупційні ризики (додаток Д).

Регуляторну волатильність та невизначеність демонструє те, що ключові фіскальні стимули часто розміщені у "Перехідних положеннях" Податкового кодексу, що створює сприйняття їх як тимчасових та нестабільних, незважаючи на довгострокові гарантії, зокрема за Спеціальним інвестиційним договором. Крім того, нечіткість критеріїв у режимі "Дія Сіті" може підвищує ризики втрати статусу.

Неефективність базового законодавства з інновацій прекрасно демонструє Закон України «Про інноваційну діяльність» [42]. Він визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інновацій в Україні. Цей закон закріплює загальні принципи підтримки, такі як визначення пріоритетних напрямів, формування державних програм, фінансова підтримка виконання інноваційних проєктів та стимулювання комерційних банків до кредитування. Незважаючи на декларацію широких форм підтримки (фінансова підтримка, пільгове оподаткування, сприяння інфраструктурі), на практиці механізми, закладені у цьому законі, виявилися недостатньо ефективними або конкурентними. Це призвело до того, що інноваційна діяльність у реальному секторі економіки не отримала необхідного масового поштовху.

Обмеження фінансування нових проєктів є прямим наслідком вимоги Бюджетного кодексу про спрямування не менше 70% капітальних вкладень на продовження розпочатих проєктів. Хоча ця вимога забезпечує бюджетну дисципліну та запобігає «зависанню» недобудов, вона критично обмежує фіскальний простір для започаткування нових, особливо ризикових або

інноваційних, державних ініціатив. В умовах швидких технологічних змін і необхідності військової реконверсії, така жорстка структура уповільнює адаптацію державного фінансування до нових пріоритетів [45].

Можливості та загрози – це зовнішні фактори. Можливості – це зовнішні обставини, які держава може використати для стимулювання інноваційної та інвестиційної діяльності та структурного оновлення економіки. Загрози – це зовнішні фактори, які можуть нівелювати зусилля держави, спрямовані на стимулювання інвестицій та інновацій (Додаток Е).

Масштабна реконструкція та модернізація є наслідком руйнування значної частини промислової та критичної інфраструктури. Це дійсно є трагедією, але створює унікальний попит на інвестиції у нове обладнання та технології на заміну застарілому. Це відкриває вікно можливостей для технологічного стрибка, коли інвестори можуть одразу впроваджувати стандарти Індустрії 4.0 та "зелені" технології, оминаючи етап поступової модернізації застарілих фондів. Таке оновлення є ідеальною синергією інвестиційної та інноваційної політики.

Розвиток "зеленого" інвестування обумовлений зростанням у світі попиту на інвестиції, що відповідають критеріям екологічної, соціальної та управлінської відповідальності. Україна має можливість залучити цей капітал, інтегруючи інвестиційну політику зі стратегією сталого розвитку. Міністерство економіки вже формує політику сприяння запровадженню моделі еко-індустріального парку та схвалило Стратегію розвитку індустріальних парків на 2023–2030 роки. Цей фокус на сталому розвитку сприяє вирішенню питань деградації довкілля та відкриває доступ до європейських фондів і приватного капіталу, орієнтованого на зелені стандарти [67].

Процес набуття членства та інтеграція до ЄС вимагає від України гармонізації законодавства та інституційних реформ. Це є зовнішнім каталізатором, який може змусити уряд прискорити усунення внутрішніх слабкостей, зокрема, покращити верховенство права та регуляторну передбачуваність, що є необхідними передумовами для повернення іноземного приватного капіталу.

Конверсія оборонних технологій є прямим наслідком воєнного конфлікту, який став потужним двигуном інновацій у сфері оборонних технологій (БПЛА, радіоелектронна протидія тощо). Накопичений досвід та створені технологічні ланцюжки можуть бути конвертовані у цивільну інноваційну продукцію та створити новий експортний потенціал для високотехнологічних галузей.

Відсутність зовнішнього приватного капіталу є серйозною загрозою для України. Іноземні інвестори сприймають нашу країну як зону надзвичайно високого воєнного та політичного ризику. Без повернення зовнішнього приватного капіталу, який приносить не лише гроші, але й критичні технології та управлінські компетенції, довгострокове стійке відновлення та структурна модернізація економіки будуть гальмувати або, навіть, стануть неможливими.

Масштабна еміграція та мобілізація кваліфікованих кадрів підриває головний інноваційний актив України. Падіння рейтингу за показником "Людський капітал та дослідження" до 65-го місця у 2025 році за Глобальним інноваційним індексом є прямим наслідком цього витоку. Втрата інженерів, науковців та ІТ-спеціалістів створює дефіцит кадрів, який гальмуватиме реалізацію нових інноваційних проєктів, навіть якщо буде забезпечене фінансування.

Фіскальний тиск та залежність від державного замовлення також є загрозою, оскільки економічне відновлення, яке значною мірою залежить від витрат державного бюджету та військового замовлення, створює ризик перегріву окремих секторів та потенційного спаду інноваційної активності, коли державне фінансування неминуче скоротиться.

Глобальна конкуренція та висока вартість капіталу змушує Національний банк підтримувати високу облікову ставку для утримання цінової та фінансової стабільності України. Це призводить до високої вартості внутрішнього запозичення для бізнесу. Як наслідок, українські активи стають неконкурентоспроможними порівняно з іншими ринками, що розвиваються, які пропонують нижчий ризик, більшу передбачуваність й, відповідно, нижчу вартість залучення капіталу.

Проведений SWOT-аналіз дозволив виокремити основні внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на сьогодинішній стан інноваційно-інвестиційної політики. Цей аналіз є критично важливим для виявлення сильних та слабких сторін існуючої системи, а також визначення можливостей та загроз, що формують стратегічні пріоритети для подальшого розвитку. Його результати стануть основою для розробки стратегічних напрямків підвищення ефективності державної політики.

Аналіз ключових показників інноваційно-інвестиційної діяльності та її проблемних аспектів чітко засвідчив, що, незважаючи на наявність формальної інституційно-правової бази, потенціал України у сфері інновацій залишається нереалізованим. Виявлені системні недоліки вимагають не просто точкових змін, а фундаментальної перебудови підходів до державного регулювання.

Очевидно, що для розробки дієвих рекомендацій необхідно синтезувати внутрішні виклики із зовнішнім досвідом. Саме тому подальше дослідження, яке присвячено пошуку ефективних рішень та можливості адаптації світових практик в українську систему стимулювання інновацій та інвестицій, розпочнеться з комплексного вивчення зовнішнього макросередовища.

Тут ми використаємо результати PEST-аналізу, щоб не лише ідентифікувати зовнішні політичні, економічні, соціальні та технологічні чинники, які прямо впливають на українську інноваційно-інвестиційну політику, але й визначити, які саме успішні міжнародні моделі стимулювання НДДКР, венчурного капіталу та страхування воєнних ризиків можуть бути адаптовані та імплантовані в українську систему для забезпечення її стійкості та конкурентоспроможності.

Висновки до розділу 2.

1. Аналіз сучасного стану інноваційно-інвестиційної політики в Україні показав, що ця політика є ключовим рушієм економічної трансформації та стійкого зростання. Світовий досвід підтверджує, що для конвертації ідей у

конкурентоспроможний продукт критично необхідні політична воля, фінансові механізми та інституційна підтримка. Для забезпечення комплексного підходу в інноваційно-інвестиційній політиці існують два взаємопов'язані блоки – інституції, що визначають межі, засади, забезпечуючи сталість та прогнозованість правових та економічних пропорцій розвитку та інститути, які реалізують правила, втілюють стратегію та використовують свою компетенцію для досягнення цілей, забезпечуючи кадрове, фінансове та інфраструктурне наповнення інноваційного процесу. Державне управління інноваційно-інвестиційною діяльністю здійснюється на різних рівнях, починаючи від стратегічного визначення пріоритетів і закінчуючи макрофінансовим контролем. Нормативно-правова база є багатошаровою та демонструє намагання підтримати зв'язок між давнішими та сучасними стимулюючими актами. Конституція та Кодекси забезпечують базові гарантії прав власності. Однак ключові інвестиційні стимули мають нестабільний характер та обмежують фінансовий простір для нових, ризикових інноваційних ініціатив. Створення цільових режимів (СІД, «Дія Сіті», Індустріальні парки) є прямою реакцією на неефективність базового законодавства 2002 року. Ці режими надають значні преференції (податкові пільги, гарантії стабільності, безмитне ввезення обладнання), але також мають свої недоліки.

2. Аналіз статистичних даних за 2021–2024 роки виявляє парадоксальну незбалансованість інноваційно-інвестиційного ландшафту України. Зростання номінального обсягу капітальних інвестицій, яке було здійснено переважно за рахунок власних коштів підприємств та вливань з державного бюджету, свідчить про високу адаптивність та стійкість національного бізнесу. Інноваційна діяльність у промисловості відновлюється, але цей стрибок є результатом цільових інвестицій у високомаржинальні сектори, зокрема, пов'язані з оборонним замовленням та заміщенням втрачених потужностей. Незважаючи на внутрішнє відновлення, участь інвесторів-нерезидентів у капітальних інвестиціях залишається катастрофічно низькою (менше 0,05% від загального обсягу у 2024 році). Ця недовіра з боку зовнішнього капіталу прямо корелює з

низькою оцінкою Інституцій за Глобальним інноваційним індексом (ранг 107 у 2024 р.). Це є критичним індикатором того, що слабкість верховенства права та регуляторна непередбачуваність залишаються головною невоєнною перешкодою, яка нівелює ефект будь-яких фіскальних стимулів та стримує довгострокове, технологічно орієнтоване відновлення.

3. Використаний для визначення проблемних аспектів реалізації держаної інноваційно-інвестиційної політики, SWOT аналіз продемонстрував, що інноваційно-інвестиційна політика України характеризується критичним дисбалансом між сильними внутрішніми сторонами, зокрема, високим інноваційним потенціалом та системною регуляторною нестабільністю та високим ризиком корупції. Глобальні можливості, такі як масштабна реконструкція, євроінтеграція та зелене інвестування, заблоковані головною зовнішньою загрозою: зниженням обсягу інвестицій нерезидентів. Іноземний капітал уникає України через високий політичний ризик, низьку передбачуваність та високу вартість залучення капіталу. Все це показує, що ефективність державної політики залежить від здатності використати сильні сторони для нівелювання слабких та конвертувати внутрішню стійкість в стабільне, конкурентоспроможне зростання, підкріплене зовнішнім капіталом.

Отже, результати аналізу поточної ситуації демонструють, що, попри наявність формальних інституційно-правових рамок, інноваційний потенціал України залишається нерозкритим, вимагаючи принципової зміни у підходах до державного управління. У зв'язку з цим, подальше дослідження, сфокусується на синтезі внутрішніх викликів та успішного міжнародного досвіду, щоб визначити, які моделі можуть бути ефективно адаптовані для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності української системи.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

3.1. Можливості адаптації світових практик в українську систему стимулювання інновацій та інвестицій

Дослідження інноваційно-інвестиційної політики продемонструвало її ключове місце в системі економічного управління сучасної держави, оскільки саме вона визначає стратегічні орієнтири та формує здатність національної економіки адаптуватися до глобальних трансформацій. Результативність цієї політики безпосередньо впливає на впровадження нових технологічних рішень, структурну модернізацію виробництва, оновлення основних фондів та, зрештою, підвищення конкурентоспроможності країни на міжнародних ринках. Ефективне державне управління інвестиційними та інноваційними процесами є визначальним для забезпечення стійких темпів економічного зростання, стабільності соціально-економічної системи та реалізації довгострокових стратегічних моделей розвитку. Актуальність формування ефективної політики посилюється сучасними глобальними тенденціями, такими як прискорення технологічних змін, цифровізація економіки та зростання світової конкуренції [68].

Саме тому варто ще провести PEST-Аналіз (Political, Economic, Social, Technological) державної інноваційної та інвестиційної політики, який допомагає більш ретельно оцінити зовнішні макросередовищні фактори, що впливають на реалізацію політики (рис. 3.1).

Першим та найвагомішим політичним фактором є воєнний ризик та геополітична невизначеність. Це створює найвищий рівень ризику, відлякує нерезидентів та обмежує кредитування нерезидентами. Ситуація в Україні знижує вірогідність функціонування ризикового капіталу або примушує інвесторів вимагати екстремально високих гарантій стабільності.

Необхідність антикорупційних реформ є також вагомим політичним фактором, оскільки питання корупції та верховенства права є найбільшою невоєнною перешкодою для інвестицій. Це тісно пов'язана з відсутністю чіткості у законодавчих нормах, що створює широке поле для дискреційних рішень чиновників.

Political

- Воєнний ризик та геополітична невизначеність
- Необхідність антикорупційних реформ

Economic

- Висока вартість капіталу
- Залежність від державного замовлення

Social

- Демографічний та кадровий дисбаланс
- Зміна соціальних пріоритетів

Technological

- Потреба у "технологічному стрибку"
- Розвиток оборонних технологій

Рис. 3.1 PEST- аналіз інноваційно-інвестиційної політики України

Джерело: створено автором

До економічних факторів, в першу чергу, можна віднести монетарну політику НБУ та високі ставки, що спрямовані на цінову стабільність, але роблять внутрішнє кредитування інноваційних проєктів надто дорогим і неефективним, незважаючи на відновлення загальних капітальних витрат.

Стрімке зростання реалізації інноваційної продукції у 2024 році є позитивним, але свідчить про залежність від державного (воєнного) замовлення. Це створює ризик зниження інноваційних результатів після завершення гарячої фази конфлікту.

Соціальні фактори, зокрема, масштабна еміграція та мобілізація суттєво підривають людський капітал держави. Це створює дефіцит кваліфікованих спеціалістів, що ускладнює реалізацію інноваційних проєктів, навіть за наявності

фінансування. Необхідність фінансування соціальних програм (підтримка ВПО, ветеранів) та відновлення інфраструктури відтягує ресурси від довгострокових інноваційних проєктів, створюючи конкуренцію за державні кошти.

Технологічні фактори висвітлюють найбільші потенціали для розвитку. Оскільки руйнування інфраструктури та промислових об'єктів створює унікальну можливість для заміни застарілого обладнання на новітні технології (Індустрія 4.0, «Зелені технології»), що є шансом для інновацій. Крім того воєнний конфлікт став потужним каталізатором для розвитку інновацій у сфері оборонних технологій (РЕМ, БПЛА). Цей досвід та знання можуть бути конвертовані у цивільну інноваційну продукцію у майбутньому.

Глибокі наукові дослідження та світова практика наочно доводять, що успіх високорозвинених держав безпосередньо залежить від послідовного впровадження комплексної інноваційно-інвестиційної політики. Така політика забезпечує значний вплив інновацій та інвестицій на ключові макроекономічні показники: стимулює темпи зростання, сприяє структурній модернізації виробництва, розвиває високотехнологічні сектори та зміцнює науково-технічний потенціал. У сукупності це формує стратегічну стійкість країни та її провідні позиції на глобальному ринку. Для України ця проблематика набуває особливої гостроти: в умовах воєнного стану держава прагне не лише економічної трансформації для утвердження на світовій арені, але й критично потребує формування стабільного та конкурентоспроможного середовища для масованого залучення іноземного капіталу [69, с. 196].

Наразі інноваційно-інвестиційний стан України характеризується низкою системних проблем, які були висвітлені у SWOT-аналізі та аналізі Глобального інноваційного індексу. Це означає, що іноземні інвестори незацікавлені у вкладеннях в економіку України через нестабільне політичне становище в країні та вказані вище фактори (рис. 3.2).

Крім того, варто зазначити, що у 2025 році Україна посіла 66 місце з індексом 29,7 зі 100 можливих у Глобальному інноваційному рейтингу, що ще раз підтверджує низьку ефективність інноваційно-інвестиційної політики [70].

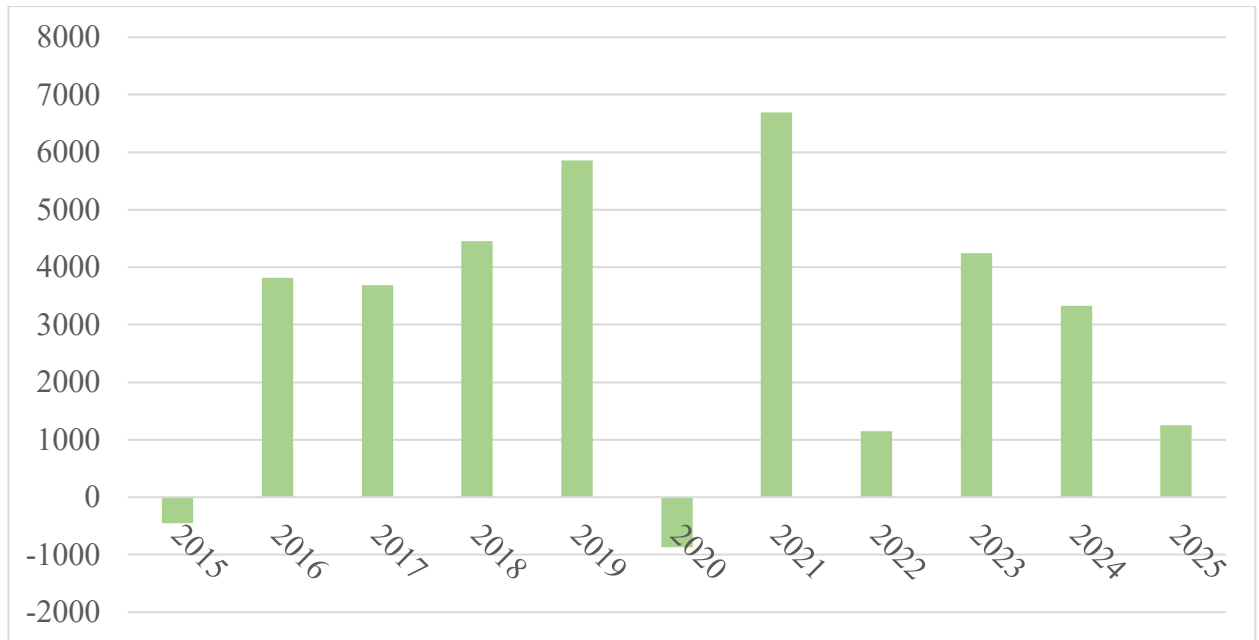

Рис. 3.2. Надходження прямих іноземних інвестицій в Україну за 2015–2025 рр. (млн дол. США)

Джерело: створено за матеріалами [68]

З огляду на виявлені проблеми, постає потреба у пошуку ефективних підходів до формування інноваційно-інвестиційної політики. В цьому реально може допомогти вивчення передового світового досвіду високорозвинених країн світу, який дає змогу не лише оцінити ефективність різних моделей інноваційного розвитку, але й визначити напрями, які можуть бути враховані в національній політиці. Для цього, на нашу думку, доцільно розглянути результати інноваційно-інвестиційної політики країн, які посіли провідні місця в глобальному інноваційному рейтингу 2025 року (табл. 3.1).

Насамперед звернемося до досвіду таких держав, як США, Велика Британія, Франція, Японія та Німеччина.

Модель інноваційно-інвестиційної політики США вирізняється високою підтримкою інноваційного бізнесу, системним фінансуванням науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) переважно за рахунок приватного сектора, а також активною координацією між державою, бізнесом і наукою, що забезпечує глобальну конкурентоспроможність.

Таблиця 3.1.

Глобальний інноваційний рейтинг окремих країн у 2025 році

№ (місце)	Країна	Індекс	№ (місце)	Країна	Індекс
1	Швейцарія	66,0	9	Данія	56,9
2	Швеція	62,6	10	Китай	56,6
3	США	61,7	11	Німеччина	55,5
4	Республіка Корея	60,0	12	Японія	53,6
5	Сінгапур	59,9	13	Франція	53,4
6	Великобританія	59,1	14	Естонія	52,3
7	Фінляндія	57,7	15	Ізраїль	51,5
8	Нідерланди	57,0	16	Гонконг, Китай	51,1

Джерело: складено за матеріалами [70]

Ключові інструменти включають значні податкові стимули на витрати на НДДКР (до 20% виключення з оподатковуваного доходу), пільги для венчурних фірм (відсутність податку на оренду, пільгове оподаткування цінних паперів) та інвестиційний податковий кредит (6–10% вартості інвестицій) [71, с. 54; 72, с. 62].

Велика Британія поєднує державну підтримку з фіскальними стимулами, акцентуючи на тісній взаємодії уряду, бізнесу та наукових установ. Основні заходи включають податкові переваги для венчурного капіталу (зниження податку на прибуток до 25% та державне страхування до 70% довгострокових позик), відшкодування до 50% витрат на нововведення та можливість повного списання витрат на НДДКР [68].

Німецька політика фокусується на системній підтримці НДДКР, стимулюванні малого та середнього бізнесу та розвитку науково-технологічної інфраструктури. Основними важелями є податкові знижки на приватні інвестиції у НДДКР, дотації на підвищення кваліфікації дослідницького персоналу та інвестиції в наукове обладнання, а також фінансова підтримка наукомістких стартапів і створення технологічних центрів за рахунок державних дотацій [72, с. 63].

Не менш цікавою є японська інноваційно-інвестиційна політика характеризується активним податковим стимулюванням НДДКР, підтримкою венчурного бізнесу та розвитком малих інноваційних підприємств. Основними заходами стимулювання є 20% податкова знижка на приватні інвестиції в НДДКР; пільги для венчурного сектору: знижений податок на прибуток, пільгові кредити, державні гарантії до 80% інвестицій; звільнення від оподаткування внесків у страхові фонди від банкрутств; субсидії до 2 млн єн та компенсація частини відсоткової ставки для малих інноваційних підприємств [68].

Французька модель, до речі, вирізняється потужним податковим стимулюванням інновацій, а також системною підтримкою малого та середнього бізнесу у сфері наукових досліджень. Ключові важелі впливу даної моделі включають: податковий кредит у розмірі 25 % на приріст витрат на НДДКР; 100 % податкове звільнення коштів, що інвестуються у ризикові проекти; субсидії до 50 % витрат на наймання наукового персоналу (до 175 тис. євро на рік); а також пільгове оподаткування для новостворених інноваційних компаній – 25 % ставки протягом перших трьох років діяльності [72, с. 63].

На основі проведеного аналізу можна чітко виділити кілька ключових закономірностей, притаманних країнам із високими темпами інноваційного розвитку. До них належать значні інвестиції в дослідження та розробки, що складають від 2,5 до 4 % ВВП і більше; ефективна інноваційна інфраструктура, зокрема технопарки, інкубатори та кластери; дієві механізми підтримки бізнесу, включно з податковими пільгами, грантами та субсидіями; сприятливе регуляторне середовище та підтримка стартапів; високий рівень підготовки кадрів для високотехнологічних галузей; а також розвинена цифрова інфраструктура, що забезпечує основу для ефективного впровадження інноваційних процесів.

З урахуванням аналізу світового досвіду та виявлених недоліків, для України стає надзвичайно актуальним формування системної, узгодженої та орієнтованої на довгострокову перспективу інноваційно-інвестиційної політики. Водночас особлива увага має приділятися активній взаємодії держави,

приватного сектору та наукових установ для ефективного впровадження інновацій, а також стимулюванню місцевими органами самоврядування розвитку новітніх технологій, що дозволяє формувати комплексне й конкурентоспроможне інноваційне середовище в країні [68].

3.2. Роль децентралізації органів публічної влади у розвитку інноваційно-інвестиційної політики

Аналіз світового досвіду засвідчив, що успішна інноваційно-інвестиційна політика завжди ґрунтується на узгодженості центральних рішень з рішеннями на місцях, прозорості фіскальних стимулів та розвиненій інфраструктурі. Для України, де інвестиційна привабливість на сьогодні є нерівномірною, а місцеві бюджети інвестують менш активно, ніж центральний уряд, децентралізація є ключовим, але досі не до кінця реалізованим інструментом для активації регіонального інноваційного потенціалу.

Децентралізація є ключовою структурною реформою в Україні, що надає органам місцевого самоврядування вирішальні повноваження для перетворення регіонів з об'єктів централізованого управління на активних суб'єктів інноваційно-інвестиційної політики. У контексті відновлення країни, децентралізація має стати механізмом не лише підвищення ефективності, а й прискорення економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності на місцях.

Роль місцевих органів влади у розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності закріплена законодавчо та має багатоаспектний характер. Зокрема, відповідно Закону України «Про інноваційну діяльність», органи місцевого самоврядування формують та реалізують місцеві інноваційні програми, а також сприяють становленню та розвитку інноваційної інфраструктури (технопарки, бізнес-інкубатори). Крім того, місцеві органи влади мають право здійснювати фінансову допомогу у формі пільг і стимулів для виконання місцевих інноваційних проєктів за рахунок коштів місцевого бюджету, а також залучати

місцеві фінансові та матеріально-технічні ресурси. Ще місцеві ради мають можливість надавати податкові пільги щодо земельного податку та/або встановлювати меншу ставку орендної плати за землю, що є прямим інструментом стимулювання інвесторів. Рішення про здійснення державно-приватного партнерства та концесій щодо об'єктів комунальної власності приймаються також місцевими радами. Це надає органам місцевого самоврядування прямий важіль для залучення приватних інвестицій у модернізацію комунальної інфраструктури (табл. 3.2).

Таблиця 3.2.

Повноваження органів місцевого самоврядування у інноваційно-інвестиційній сфері управління

<i>Сфера впливу</i>	<i>Функціональне повноваження органів місцевого самоврядування</i>	<i>Законодавча основа</i>
Стратегічне планування	Формування та реалізація місцевих (територіальних) інноваційних програм.	Закон України «Про інноваційну діяльність»
Фінансове стимулювання	Здійснення фінансової допомоги, надання пільг та стимулів за рахунок місцевих бюджетів; залучення місцевих фінансових ресурсів.	Закон України «Про інноваційну діяльність»
Фіскальні преференції	Надання податкових пільг щодо земельного податку та/або встановлення меншої ставки орендної плати за землю.	Податковий кодекс України
Інфраструктура (фізична та інноваційна)	Сприяння становленню та розвитку інноваційної інфраструктури (технопарки, бізнес-інкубатори).	Закон України «Про інноваційну діяльність»
Залучення приватного капіталу	Прийняття рішень про здійснення публічно-приватного партнерства (ППП) та концесій щодо об'єктів комунальної власності.	Закон України «Про публічно-приватне партнерство»
Кадрове забезпечення	Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів для інноваційної сфери.	Закон України «Про інноваційну діяльність»

Джерело: складено на основі [42-44; 75]

Успішне використання інструментів децентралізації дозволяє активізувати інноваційно-інвестиційну діяльність безпосередньо в регіонах, що є основою для прискорення локального економічного зростання [73, с. 618]. Органи місцевого самоврядування можуть ефективно використовувати внутрішній потенціал для

По-третє, фактор підприємництва, який характеризується рівнем ділової активності, здатності до створення нових компаній (стартапів або малого та середнього бізнесу), готовність до ризику та інноваційної активності на місцях. Сприяння цьому фактору вимагає від місцевої влади надання локальних фінансових стимулів та спрощення адміністративних процедур.

По-четверте, активність та співпраця, тобто інтеграційний компонент, який відображає ефективність взаємодії між ключовими "гравцями" на місцевому рівні: органами місцевого самоврядування, приватним сектором, науковими установами та громадськістю. Високий рівень співпраці є ключем до подолання внутрішньої інституційної слабкості та ефективного використання механізмів публічно-приватного партнерства. Публічно-приватне партнерство - це юридично оформлена співпраця між державою (публічним партнером) та приватним сектором (приватним партнером), спрямована на залучення приватних інвестицій у розвиток інфраструктури, надання публічних послуг або управління державними активами. Рішення про здійснення такого партнерства щодо об'єктів комунальної власності приймаються місцевими радами, що надає органам місцевого самоврядування прямі важелі для залучення приватного капіталу в регіональну інфраструктуру. [75]

Аналіз потенціалу територіальних громад ілюструє, що успіх інноваційно-інвестиційної політики на місцевому рівні залежить не лише від накопичення ресурсів, а й від якості управління та взаємодії. Це особливо актуально для України в умовах децентралізації, де органи місцевого самоврядування мають мандат на фінансову допомогу та розбудову інфраструктури, але мусять забезпечити синергію цих чотирьох факторів, щоб реалізувати потенціал своєї територіальної громади.

Міністерство економіки розглядає децентралізацію як ключовий фактор для більш ефективного використання потенціалу індустриальних парків, що сприятиме вирішенню питань деградації довкілля, створенню додаткової вартості та нових кваліфікованих робочих місць [76].

Незважаючи на значний потенціал, децентралізація несе ризик фінансової нерівності та нерівномірності інфраструктурного розвитку, якщо не буде належно скоординована з центральною владою. Тому що успіх інноваційно-інвестиційної політики України у фазі відновлення залежить від здатності центральної влади делегувати достатні фінансові та регуляторні повноваження органам місцевого самоврядування, одночасно забезпечуючи уніфікацію правил та моніторинг для запобігання зловживанням та регіональній нерівності.

3.3. Стратегічні напрями удосконалення інноваційно-інвестиційної політики в Україні

Проведений SWOT-аналіз дозволив виокремити основні внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на сьогоденний стан інноваційно-інвестиційної політики. Цей аналіз є критично важливим для виявлення сильних та слабких сторін існуючої системи, а також визначення можливостей та загроз, що формують стратегічні пріоритети для подальшого розвитку. Його результати стануть основою для розробки ефективних управлінських рішень та корекції державної політики. Сильні сторони з SWOT – аналізу, що наданий у Додатку Е, наведено на рисунку 3.4.

Рис. 3.4. Сильні сторони інноваційно-інвестиційної політики України

Джерело: розроблено автором

Основна мета SWOT-аналізу — не просто перелічити фактори, а розробити різні типи стратегічних комбінацій, що пов'язують внутрішні та зовнішні елементи для прийняття рішень.

Наступальна стратегія – це використання сильних сторін для максимального задіяння можливостей (рис. 3.5). Діями у рамках такої стратегії можуть стати, наприклад, створення спеціальних програм для ІТ-сектору, спрямованих на експорт послуг та інтеграцію українських технологічних стартапів у європейські венчурні мережі, використовуючи переваги євроінтеграції або застосування висококваліфікованого людського капіталу та цифрових рішень для реалізації проєктів відбудови за стандартами "Індустрії 4.0" та "зелених" технологій, минаючи застарілі технологічні етапи.

Стратегія подолання зосереджена на використанні зовнішнього стимулу (можливостей) для усунення внутрішніх структурних слабкостей (рис. 3.6), які стримують інвестиції.

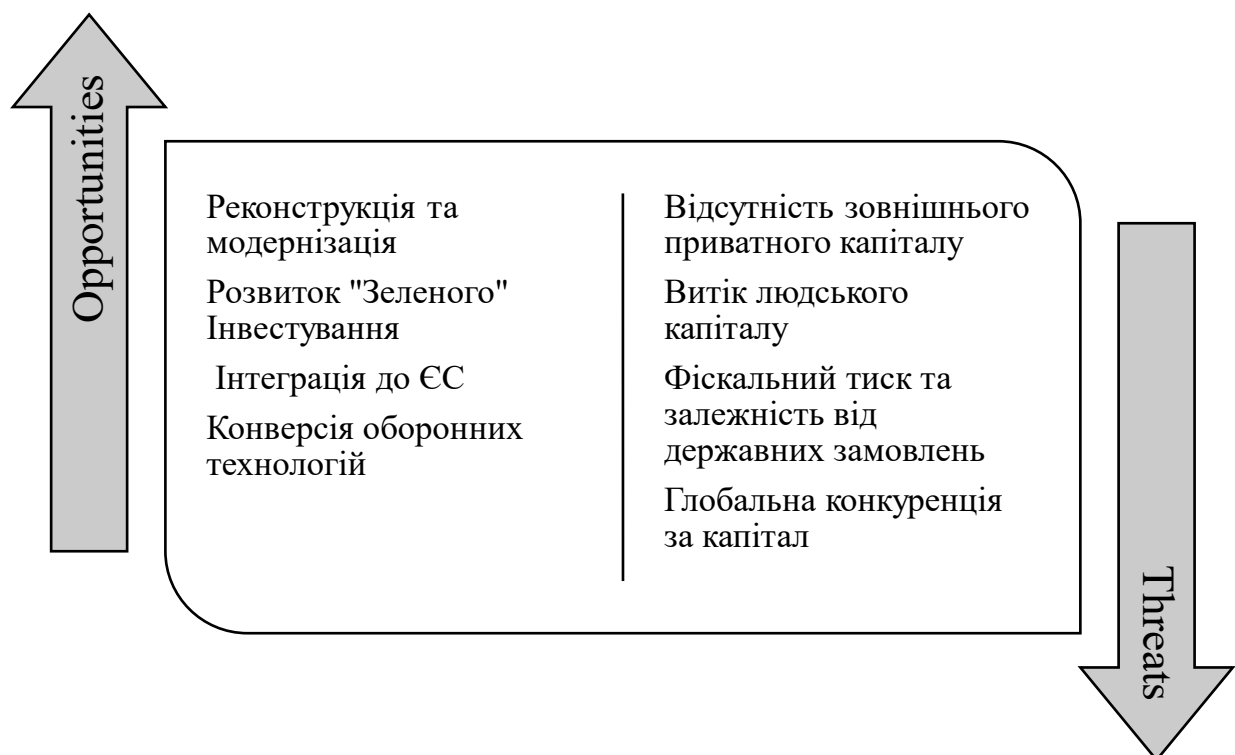

Рис. 3.5. Загрози та можливості інноваційно-інвестиційної політики України

Джерело: розроблено автором

Така стратегія може вимагати від України жорсткої прив'язки отримання фінансової допомоги та статусу кандидата в ЄС до реальних результатів судової, антикорупційної та регуляторної реформ. У разі дотримання цього напрямку співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями й країнами-партнерами та отримання цільових пільгових кредитних лінії для інноваційних проєктів дозволять обійти дорогий внутрішній кредитний ресурс.

Захисна стратегія – використання сильних сторін для уникнення або нейтралізації загроз. Ця стратегія спрямована на захист ключових активів (людського капіталу та інфраструктури) та нейтралізацію воєнних ризиків, використовуючи внутрішню стійкість.

Рис. 3.6. Слабкі сторони інноваційно-інвестиційної політики України

Джерело: розроблено автором

Запровадження державних програм цільової фінансової підтримки науковців та інженерів, які залишаються в країні та створення онлайн-платформ для залучення українських фахівців з-за кордону до науково-дослідних проєктів. Спрямування потужностей ІТ-сектору та адаптивного бізнесу на потреби

оборонної промисловості (виробництво дронів, кібербезпека, розмінування) – це перетворює загрозу на державне замовлення.

Стратегія виживання або відступу – мінімізація слабких сторін та уникання загроз. Ця стратегія є найбільш консервативною і застосовується для збереження життєздатності системи в умовах критичного ризику, коли неможливо усунути слабкості чи уникнути загроз. Така стратегія вимагає посилення фінансового контролю за використанням міжнародної допомоги та державних інвестицій для недопущення корупції, що є критичним для збереження довіри донорів.

PEST - аналіз досвіду регулювання інновацій та інвестицій розвинених країн також показав релевантний досвід, який можна використовувати, як додаткові можливості для розвитку політики України, а дослідження потенціалу територіальних громад продемонструвало, що ефективна реалізація децентралізаційних механізмів забезпечує пряме стимулювання інноваційно-інвестиційної активності на місцевому рівні, перетворюючи регіональний потенціал на фундамент для прискореного локального економічного розвитку. Спираючись на проведені дослідження аналітичних та статистичних даних, SWOT - та PEST - аналіз можна сформулювати наступні стратегічні напрями вдосконалення інноваційно-інвестиційної політики, що інтегрують світовий досвід та відповідають викликам воєнного часу:

1. Законодавче та інституційне перезавантаження. Цей напрям є першочерговим й спрямований на створення прозорого законодавства:

1.1. Завершення судової реформи та посилення незалежності антикорупційних інституцій безпосередньо вплине на підвищення індексу «Інституції» в Глобальному інноваційному індексі, що є однією з передумов для повернення капіталу нерезидентів.

1.2. Розробка та ухвалення прозорого та узгодженого законодавства, що ліквідує правові колізії, створені дуалізмом між старими базовими законами (1991, 2002 рр.) та новими цільовими режимами (СІД, «Дія Сіті»). Створення єдиних, прозорих правил та нормативів дозволить знизити судовий та адміністративний ризик для бізнесу.

2. Стимулювання наукових розробок, досліджень та венчурного капіталу. Цей напрям базується на зміщенні фінансової політики від надання тимчасових пільг до системного стимулювання інновацій та залучення ризикового капіталу за моделями світових лідерів США, Німеччини й Японії.

2.1. Введення 25% податкового кредиту на приріст витрат на НДДКР заохотить підприємства збільшувати власні витрати на інновації.

2.2. Системна підтримка венчурного капіталу, яка інтегрує можливість отримання державної гарантії для приватних венчурних фондів та пільговий податок на прибуток у разі здійснення такого інвестування.

2.3. Підвищення державного фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. Надання грантів на розробки інноваційних продуктів.

3. Мінімізація воєнного ризику та залучення капіталу. Цей напрямок вимагає створення інструментів щодо подолання бар'єра геополітичного ризику, який спричинив колапс інвестицій нерезидентів.

3.1. Створення дієвої системи страхування від воєнних ризиків у співпраці з міжнародними фінансовими інституціями та урядами країн-партнерів. Це необхідний крок для відновлення довіри нерезидентів та залучення значних інвестицій.

3.2. Запровадження пільгового податкового режиму для інвестицій іноземного капіталу.

3.3. Розвиток через децентралізацію. Цей напрямок дозволить використати інноваційно-інвестиційний потенціал територіальних громад.

3.4. Активне використання механізмів публічно-приватного партнерства та концесій для залучення приватних інвестицій у модернізацію критичної та комунальної інфраструктури (логістика, енергетика), рішення щодо яких приймаються місцевими радами.

3.5. Забезпечення національної уніфікацію правил надання місцевих інвестиційних пільг, щоб запобігти регіональній нерівності та недобросовісній конкуренції за капітал.

3.6. Системне створення та підтримка сучасної інноваційної інфраструктури (лабораторії, технопарки, інкубатори), особливо в регіонах. Це має бути ключовим напрямком фінансування, яке мають координувати органи місцевого самоврядування.

3.7. Сприяння активній взаємодії між державою, місцевою владою, приватним сектором та науковими установами для ефективного впровадження інновацій та системної підготовки висококваліфікованих кадрів для високотехнологічних секторів економіки, протидіючи загрозі витоку людського капіталу.

Реалізація цих стратегічних напрямів, має бути комплексним та поєднувати зміцнення інституцій, фінанське стимулювання науково-дослідних робіт, інфраструктурні аспекти та інтеграцію місцевих громад. На наш погляд, саме такі кроки можуть стати основою для перетворення України на надійного партнера у світовій економіці.

Висновки до розділу 3.

1. Аналіз світових практик (США, Німеччина, Японія, Франція) підтвердив, що успіх залежить від системного стимулювання НДДКР та системну підтримку венчурного капіталу, а не через тимчасові, вибіркові пільги, як це відбувається в Україні. А PEST аналіз продемонстрував, що головний виклик для інноваційно-інвестиційної політики України полягає в тому, що зовнішній політичний воєнний ризик посилюється внутрішніми економічними та соціальними факторами. Монетарна політика НБУ, спрямована на цінову стабільність, підтримує високу вартість капіталу, що робить внутрішнє кредитування інноваційних проєктів дорогим і неефективним. Масштабна еміграція та мобілізація підбивають людський капітал, що є головним інноваційним ресурсом країни. Цей кадровий дефіцит є прямою загрозою для реалізації будь-яких інноваційних чи інвестиційних проєктів. З іншого боку, руйнування інфраструктури та розвиток оборонних технологій створюють

унікальну можливість для "технологічного стрибка", заміни застарілого обладнання на новітнє, включаючи "зелені" технології. Макросередовище вимагає від України не лише перемоги на полі бою, але й негайної та рішучої роботи над політико-інституційною якістю, щоб конвертувати наявний технологічний потенціал та внутрішню стійкість у стійке економічне зростання, підтримане поверненням зовнішніх інвестицій.

2. Децентралізація є ключовим інструментом для активації місцевого інноваційно-інвестиційного потенціалу (людський капітал, підприємництво, інфраструктура та співпраця). Органи місцевого самоврядування мають дозвіл на фінансову допомогу, розвиток інфраструктури та використання публічно-приватних партнерств і концесій. Однак успіх залежить від національної уніфікації правил надання місцевих інвестиційних пільг, щоб запобігти регіональній нерівності та недобросовісній конкуренції за капітал.

3. Проведений SWOT - й PEST - аналізи та вивчення досвіду регулювання інновацій та інвестицій розвинених країн дозволив розробити рекомендації для вдосконалення інноваційно-інвестиційної політики України. До яких зокрема відносяться: законодавче та інституційне перезавантаження; стимулювання наукових розробок, досліджень та венчурного капіталу; мінімізація воєнного ризику та залучення капіталу та розвиток через децентралізацію.

Узагальнюючи можна сказати, що проведений комплексний аналіз показав, що успіх інноваційно-інвестиційної політики України залежить від переходу від фрагментарних пільг до системного стимулювання інновацій та інвестицій, а також від здатності нейтралізувати зовнішній воєнний ризик й внутрішні чинники, такі як дорогий капітал та втрата людського ресурсу через еміграцію та мобілізацію. Результати дослідження дозволили розробити чотири ключові стратегічні напрями удосконалення політики: інституційне перезавантаження, системне стимулювання капіталу та досліджень, мінімізація воєнних ризиків та розвиток через децентралізацію. Успіх політики залежить від комплексної реалізації усіх чотирьох стратегічних напрямів, що має стати основою для підвищення інвестиційної довіри до України.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження інноваційно-інвестиційної політики України можна сформулювати висновки відповідно до поставлених завдань.

1. Вивчення наукових підходів до визначення сутності інноваційно-інвестиційної політики показало, що інноваційно-інвестиційна політика є не просто сукупністю окремих заходів, а системним, цілеспрямованим впливом держави на економічні процеси. Її сутність полягає у створенні взаємопов'язаних правових, економічних та організаційних механізмів, спрямованих на стимулювання генерації нових знань (інновацій) та забезпечення їхнього фінансового покриття (інвестицій) для досягнення сталого технологічного та соціально-економічного розвитку.

2. Розкрито роль інновацій та інвестицій як ключових факторів економічного зростання, що визначають здатність країни до технологічної трансформації та переходу до постіндустріального устрою. Інвестиції виступають матеріально-фінансовим каталізатором, що перетворює інноваційні ідеї на конкурентоспроможний продукт, забезпечуючи тим самим підвищення продуктивності праці та формування нових високотехнологічних галузей.

3. Визначено, що органи публічної влади відіграють вирішальну роль у формуванні та реалізації інноваційно-інвестиційної політики, оскільки ринок самотійно систематично недофінансовує фундаментальні дослідження. Роль держави полягає у визначенні стратегічних пріоритетів, формуванні нормативно-правової бази, створенні інфраструктури та наданні цільової фінансової підтримки, зокрема грантів та пільг, для стимулювання інноваційної активності.

4. В процесі аналізу інституційного та нормативно-правового забезпечення інноваційно-інвестиційної політики в Україні було встановлено, що Україна має сформовану законодавчу базу та інституційну структуру, які визначають повноваження учасників інноваційно-інвестиційних процесів та правила за якими вони діють. Однак, існує проблема недостатньої узгодженості між

існуючими нормами, а також необхідність адаптації чинного законодавства до викликів воєнного стану та вимог інтеграції у правове поле ЄС.

5. Оцінка ключових показників Держстату та міжнародних рейтингів (зокрема, Глобального інноваційного індексу) засвідчив низький рівень інноваційної активності підприємств та недостатні обсяги внутрішніх інвестицій у НДДКР порівняно з розвинутими країнами. Хоча Україна має високий потенціал у сфері людського капіталу та досліджень, слабкість її інфраструктури, інвестиційного клімату та низька комерціалізація стримують загальний інноваційний розвиток.

6. Проведений аналіз, включаючи SWOT-оцінку, виявив, що основними проблемними аспектами є: нестабільний інвестиційний клімат (посилений військовою агресією), високі корупційні ризики, недосконалість механізмів захисту інтелектуальної власності та низька ефективність фінансових інституцій у залученні приватного капіталу. Крім того, наявна бюрократизація інноваційних процесів та відтік кваліфікованих кадрів поглиблюють слабкі сторони системи.

7. Обґрунтовано, що успішний досвід розвинутих країн, ґрунтується на комплексному, безперервному стимулюванні науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) та підтримці венчурного капіталу. Такий системний підхід різко контрастує з українською практикою, де домінує фрагментарне та ситуативне застосування пільг, що не створює довгострокової стійкості. Тому для України актуальною є адаптація цільових світових практик, зокрема: перехід до моделі розумної спеціалізації (Smart Specialisation) на регіональному рівні; використання механізмів венчурного фінансування з частковим державним ризиком; та запровадження податкових стимулів для НДДКР, аналогічних найкращим європейським зразкам.

8. Дослідженням встановлено, що децентралізація органів публічної влади має значний позитивний потенціал у розвитку інноваційно-інвестиційної політики. Вона дозволяє регіонам самостійно визначати пріоритети та створювати інвестиційні платформи, адаптовані до місцевих ресурсів та потреб.

Це сприяє зменшенню регіональних диспропорцій і переходу від уніфікованої державної політики до конкуренції інноваційних екосистем.

9. Для удосконалення інноваційно-інвестиційної політики України сформульовано чотири ключові стратегічні напрями удосконалення інноваційно-інвестиційної політики, що поєднують світовий досвід та відповідають викликам воєнного часу. По-перше, необхідне законодавче та інституційне перезавантаження, яке передбачає завершення судової реформи та посилення антикорупційних інституцій. Ухвалення прозорого та узгодженого законодавства, що ліквідує правові колізії між старими та новими нормативними режимами, знижуючи судовий та адміністративний ризик для бізнесу. По-друге, впровадження системного стимулювання наукових розробок, досліджень та венчурного капіталу, яке включає введення 25% податкового кредиту на приріст витрат на НДДКР для заохочення підприємств, системну підтримку венчурного капіталу через державні гарантії та пільговий податок на прибуток, а також підвищення державного фінансування досліджень та розробок. По-третє, створення дієвої системи страхування від воєнних ризиків у співпраці з міжнародними партнерами та запровадження пільгового податкового режиму для іноземного капіталу. По-четверте, проведення децентралізації, що дозволить використати інноваційно-інвестиційний потенціал територіальних громад; цей напрям вимагає активного використання публічно-приватного партнерства для модернізації інфраструктури, уніфікації місцевих інвестиційних пільг для запобігання недобросовісній конкуренції, а також системного створення та підтримки сучасної інноваційної інфраструктури (технопарки, інкубатори) під координацією місцевих органів. Комплексна реалізація цих кроків, що поєднує зміцнення інститутів, фіскальне стимулювання та інтеграцію місцевих громад, може стати основою для перетворення України на надійного партнера у світовій економіці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Савченко О. І., Проскурня О. М., Верютіна В. Ю. Розвиток сталих та соціальних інновацій як запорука відбудови економіки країни. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2022. Вип. 2. С. 3-6. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2022.2.3> (дата звернення 10.09.2025).
2. Філософський енциклопедичний словник. Словники та енциклопедії: веб-сайт. URL: <https://slovnyk.me/dict/fes> (дата звернення 14.09.2025).
3. Словник сучасної суспільно- політичної лексики (1991—2022 рр.) *Національна академія наук України*. DOI: <https://doi.org/10.15407/978-966-00-1938-6> (дата звернення 14.09.2025).
4. Непокупна Т. А., Шевченко Б. О., Долгов В. А. Концепція «Творчого руйнування» Й. Шумпетера як методологічна основа формування економічної політики інноваційного розвитку. *Молодий вчений*. 2020. Вип. 12.1 (88.1). С. 35-38. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-88.1-9> (дата звернення 10.09.2025).
5. Стратегічні напрямки підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств: монографія / за загальною редакцією Р.В. Грінченко. Одеса: ФОП Бондаренко. 2022. URL: <https://dspace.oneu.edu.ua/items/4865db64-3a10-45bc-9e42-24ff482cd0e8> (дата звернення 10.09.2025).
6. Волошина-Сідей В., Новак К., Яковенко А. Сутність та роль розвитку інноваційної діяльності в сучасних реаліях. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-33> (дата звернення 11.09.2029).
7. Несененко П.П., Біла Д.В. Інноваційна політика як основа розвитку сучасного суспільства. *Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі* : зб. тез VIII міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 12-13 травня, 2025 р. Суми, 2025. С. 326-329.

8. Ганчук М. Д. Інновації та їх вплив на економіку сучасного світу. *Innovation and Sustainability*. 2024. № 2. С. 102–109. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2024.2.102.109> (дата звернення 12.09.2025).

9. Гевко В. І. Інноваційна політика держави як чинник соціально-економічного розвитку. *Агросвіт*. 2020. № 10. С. 136-143. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.10.136> (дата звернення 12.09.2025).

10. Нестеров В., Шиш А., Музиченко Т. Ефективний економічний розвиток підприємства через інтелектуальний аналіз даних: використання аі для прогнозування та оптимізації стратегій бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2024. №59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-87> (дата звернення 13.09.2025).

11. Keynes J. M. The general theory of employment, interest and money. 1936. P. 190. URL : https://www.files.ethz.ch/isn/125515/1366_KeynesTheoryofEmployment.pdf (дата звернення 13.09.2025)

12. Чирак І. Науковий внесок Кейнса у розвиток теорії державного, фінансового та грошово-кредитного регулювання. *Світ фінансів*. 2022. Вип. 2 (71). С. 81-92. DOI: <https://doi.org/10.35774/sf2022.02.081> (дата звернення 14.09.2025).

13. Investments by Sharpe, William F URL : <https://archive.org/details/investments0000shar/page/n999/mode/2up> (дата звернення 13.09.2025).

14. McConnell K.R., Brew S.L. Economics: Principles, Issues, and Policy. URL : <https://ieoeconomics.org.cn/wp-content/uploads/2024/11/Economics-Irwin-Economics-21th-Campbell-McConnell.pdf> (дата звернення 13.09.2025).

15. Сорока Л.М., Щеголев М.С. Деякі підходи до визначення сутності економічної категорії «інвестиційна привабливість». *II Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції в бізнесі та менеджменті: теорія і практика»*: Зб. тез доповідей. Одеса: ОНМУ, 2022. 215с. URL: https://web.archive.org/web/20221104012129id_/https://www.onmu.odessa.ua/image

[s/university/news/II_Inter_conf_business_2022_tez.pdf#page=48](https://university/news/II_Inter_conf_business_2022_tez.pdf#page=48) (дата звернення 24.09.2025).

16. Лютий, Я. Сутність, класифікація та функції зовнішніх інвестицій в діяльності підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024. № 70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-97> (дата звернення 24.09.2025).

17. Гавриліна А. Еволюція наукової думки у дослідженні змісту та сутності інвестицій, як економічної категорії. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 2 (49). С. 337-345. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-54> (дата звернення 24.09.2025).

18. Скоробогатова Н. Є., Дорошенко О. С. Impact-інвестування: світовий досвід та перспективи застосування в Україні. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2022. № 23. С. 68-76. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.23.2022.264633> (дата звернення 24.09.2025).

19. Дідур К. М. Сутність, класифікація й структура інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 9-10. С. 99–102. DOI: 10.32702/2306-6814.2022.9—10.30 (дата звернення 26.09.2025).

20. Нечипорук О. В. Класифікаційні ознаки інструментарію інвестиційної політики держави. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-55> (дата звернення 26.09.2025).

21. Кондрашова М. В., Кондрашов О. М., Мех Л. М. Інноваційний менеджмент: ключ до сталого розвитку організацій у цифрову епоху. *Scientific Bulletin of Polissia*. 2024. Т. 29. №. 2. С. 227-234 DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2024-2\(29\)-227-236](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2024-2(29)-227-236) (дата звернення 14.09.2025).

22. Гриценко, Л., Захаркіна, Л., Захаркін, О., Новіков, В., & Чухно, Р. Вплив цифрових трансформацій на прозорість фінансово-економічних відносин та фінансову безпеку України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and*

Practice. 2022. № 3(44). С. 167–175.
DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.3.44.2022.3767> (дата звернення 26.09.2025).

23. Розумович Н., Куцеля Р., Характеристика сутності та складових державної інвестиційної політики. *Економіка та суспільство*. 2025. № 73. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-48> (дата звернення 26.09.2025).

24. Ткаченко С. Є., Прохватилова А. Ю. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти. *Управління розвитком соціально-економічних систем: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 21-22 березня 2024 року)*. Харків: ДБТУ. Ч. 1. 2024. 694 с. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/e3dcdf47-55f9-4585-a54a-d567dc3a8ed6/content> (дата звернення 29.09.2025).

25. Кулаков О. О. Аналіз сучасного стану інноваційно-інвестиційної діяльності України. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2023. № 2. С. 12-18. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2023-2-2> (дата звернення 29.09.2025).

26. Грігерман, Є. Інноваційно-інвестиційний розвиток: сутність та концептуальні підходи. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. Вип. 4 С.54-60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-4-7> (дата звернення: 27.09.2025).

27. WIPO. Офіційний сайт. URL: <https://www.wipo.int/portal/en/index.html> (дата звернення 29.09.2025).

28. Global Innovation Index 2024. Executive version. URL: <https://doi.org/10.34667/tind.50186> (дата звернення 28.09.2025).

29. Крилов Д.В. Аналіз рейтингового оцінювання розвитку інноваційної діяльності в Україні. *Ефективна економіка*. 2022. Вип. 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.5.8> (дата звернення 29.09.2025).

30. World Economic Outlook Database. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2025/april/download-entire-database> (дата звернення 02.10.2025).

31. World Intellectual Property Report 2024. Making innovation policy work for development. URL: <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4724> (дата звернення 02.10.2025).

32. Огренич Ю.О., Кармазіна В.С. Роль технологічних та індустріальних парків у забезпеченні інноваційної діяльності підприємств і залученні інвестицій в економіку України. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. № 16. С. 147-58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.20> (дата звернення 29.09.2025).

33. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV : станом на 31 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text> (дата звернення: 03.10.2025).

34. Панченко, М. Напрями, методи та інструменти державного стимулювання інноваційно-інвестиційного потенціалу національної економіки. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-25> (дата звернення 03.10.2025).

35. Гладун П, Григорук П. Інноваційний потенціал та економічна безпека підприємства: ідентифікація взаємозв'язків. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. № 2. С. 319-325. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-12-44> (дата звернення 03.10.2025).

36. Гусак, Ю.С., Бондар-Підгурська, О.В., Науково-методичні засади оцінки ефективності сталого розвитку промислових підприємств на засадах індустрії 4.0. In *The 3rd International scientific and practical conference “Modern trends in the development of science and information technologies” (September 17–20, 2024) Sofia, Bulgaria. International Science Group*. 2024. 263 с. URL: <https://dspace.khadi.kharkov.ua/bitstreams/1587cf3c-c06e-4154-8732-e128931d82bd/download> (дата звернення 03.10.2025).

37. Shin, H., D. F. Kogler and K. Kim. The relevance of scientific knowledge externalities for technological change and resulting inventions across european metropolitan areas. *Review of Regional Research*. 2023. URL:

<https://link.springer.com/article/10.1007/s10037-023-00190-9> (дата звернення 03.10.2025).

38. Нормативно-правова база. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/antikorupciyna-diyalnist/normativno-pravova-baza> (дата звернення 04.11.2025).

39. Макалюк І., Жалдак Г., Мартиненко В. «Інституція» та «інститут»: тенденція «штучної підміни» понять. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2022. Вип. 8. С. 204-234. URL: https://www.researchgate.net/publication/359544494_Institutcia_ta_institut_tendencija_stucnoi_pidmini_ponat (дата звернення 03.11.2025).

40. Помаза-Пономаренко А. Л. Обшир інституційної й інституціональної спроможності системи публічного управління України. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Вип. 6. С. 18-24 DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.6.2> (дата звернення 03.11.2025).

41. Федун І.Л. Соколюк К.Ю. Інституціональне забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки України. *Економіка і суспільство*. 2021. Вип. 11. С. 142-149. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/23.pdf (дата звернення 03.11.2025).

42. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення 06.11.2025).

43. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII : станом на 31 жовт. 2025р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1560-12#n144> (дата звернення 06.11.2025).

44. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 5 жовт. 2025р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 09.11.2025).

45. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI : станом на 4 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 09.11.2025).

46. Інвестиційна політика та міжнародне інвестиційне співробітництво. Офіційний сайт Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України. URL: <https://me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=d0663dd0-3a62-4de0-b700-f75af34003a2&tag=InvestitsiinaPolitikaTaMizhnarodneInvestitsiineSpivrobitnitstvo> (дата звернення 09.11.2025).

47. Питання Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства : Постанова Каб. Міністрів України від 11.09.2019 № 838 : станом на 24 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/838-2019-п#Text> (дата звернення 09.11.2025).

48. Співробітництво з Організацією економічного співробітництва та розвитку. Офіційний сайт Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=bc94e3de-c9a7-4b43-bb0e-bcb515ee6a0c&tag=SpivrobitnitstvoZOrganizatsiiuEkonomichnogoSpivrobitnitstvaTaRozvitku> (дата звернення 09.11.2025).

49. Деякі питання Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства : Постанова Каб. Міністрів України від 21.07.2025 № 903 : станом на 2 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/903-2025-п#Text> (дата звернення 09.11.2025).

50. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні : Закон України від 17.12.2020 № 1116-IX : станом на 31 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (дата звернення 09.11.2025).

51. Макропруденційна політика. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/macro> (дата звернення 09.11.2025).

52. Конституція України. Верховна Рада України; Конституція України, Конституція : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січня 2020р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4597> (дата звернення 09.11.2025).

53. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV : станом на 28 серпня 2025р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/679-14#Text> (дата звернення 09.11.2025).

54. Інституції, що забезпечують підтримку інноваційної діяльності. Офіційний сайт Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9e09cb5a-4c6e-4bc2-8445-4a4e1ebdbd76&title=Institutsii-SchoZabezpechuiutPidtrimkuInnovatsiinoiDiialnosti> (дата звернення 09.11.2025).

55. Український фонд стартапів. Офіційний сайт. URL: <https://usf.com.ua/about-usf> (дата звернення 09.11.2025).

56. Національний Фонд Досліджень України. Офіційний сайт. URL: <https://nrfu.org.ua> (дата звернення 09.11.2025).

57. Центр Підтримки Технологій та Інновацій. Офіційний сайт. URL: <https://tisc.nipo.gov.ua/> (дата звернення 09.11.2025).

58. Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій. Офіційний сайт. URL: <https://nipo.gov.ua/> (дата звернення 09.11.2025).

59. Нормативна база України. Термінологія законодавства (станом на 06.11.2025р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/n/page9/name> (дата звернення 10.11.2025).

60. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : Закон України від 14.12.2021 № 1946-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1946-20#Text> (дата звернення 12.11.2025).

61. Про індустриальні парки : Закон України від 21.06.2012 № 5018-VI : станом на 17 верес. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text> (дата звернення 10.11.2025).

62. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : Закон України від 15.07.2021 № 1667-IX : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення 10.11.2025).

63. Інформаційні матеріали щодо стану інноваційної діяльності. URL: <https://me.gov.ua/documents/detail?lang=uk-ua&id=69b9a9bf-5fbc-4035-8c0f-ac26b853c0eb&title=informatsiiniimaterialischodostanuinnovatsiinoiidiialnosti&showmenutree=true> (дата звернення 12.11.2025).

64. Методологічні положення державного статистичного спостереження "інноваційна діяльність підприємств". Державна служба статистики. Наказ від 28 жовтня 2024 року № 253. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2024/253/253.pdf (дата звернення 10.11.2025).

65. Методологічні положення державного статистичного спостереження "капітальні інвестиції". Державна служба статистики. Наказ від 16 листопада 2021 р. № 288. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2024/245/245.pdf (дата звернення 10.11.2025).

66. Банк даних. Державна служба статистики. URL: <https://stat.gov.ua/uk/explorer> (дата звернення 12.11.2025).

67. Про схвалення Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 24.02.2023 № 176-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176-2023-p#Text> (дата звернення 12.11.2025).

68. Несененко П.П., Біла Д.В. Світовий досвід інноваційно-інвестиційної політики та його вплив на розвиток України. *Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи*: збірник матеріалів 16-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції / за наук. ред. Чепелюк О. В, Філіппової В. Д., Демченка В. М. Хмельницький: ХНТУ, 2025. С. 31-39.

69. Ярова Д. О., Жигалкевич Ж. М. Проблеми державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи* : зб. матеріалів I Міжнародної наук.-практ. конф.,

м. Київ. 23 квітня 2020 р. Київ, 2020. С. 196-197. URL: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/201329> (дата звернення 12.11.2025).

70. Which are the Most Innovative Economies in 2025? *WIPO*: сайт. URL: <https://www.wipo.int/en/web/global-innovation-index/2025/index> (дата звернення: 21.11.2025).

71. Нечипорук К. О., Русин В. І. Сучасні моделі інноваційної політики країн світу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2022. Випуск 45. С. 53-57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-45-9> (дата звернення: 12.11.2025).

72. Іванова В. М. Досвід зарубіжних країн щодо інноваційно-інвестиційного розвитку держави у контексті забезпечення її зовнішньоекономічної безпеки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 13-14. С. 59-64. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.13-14.59> (дата звернення: 13.11.2025).

73. Несененко П.П., Біла Д.В. Державне регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності як фактор розвитку економіки України. *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи*: матеріали XI міжнародної науково-практичної конференції 10-11 жовтня 2025 р. м. Одеса. С. 616-619.

74. Дубовик, А. Інноваційно-інвестиційний потенціал територіальних громад, шляхи та інструменти його підвищення. *Економіка та суспільство*. 2024. №62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-94> (дата звернення: 13.11.2025).

75. Про публічно-приватне партнерство. Закон України; Перелік від 19.06.2025 № 4510-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4510-20#Text> (дата звернення: 13.11.2025).

76. Децентралізація – це можливість повірити в свої сили. Офіційний сайт Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/e3010912-2879-413e-827a-ad6cf7dba3a2?lang=uk->

[UA&title=DetsentralizatsiiaTseMozhlivistPoviritiVSvoiSili-OleksiiLiubchenko](#) (дата звернення: 22.11.2025).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Рейтинг країн світу за глобальним інноваційним індексом

Місце	Країна	Бали	Місце	Країна	Бали
1	Швейцарія	65,96	43	Туреччина	37,20
2	Швеція	62,58	44	В'єтнам	37,10
3	Сполучені Штати Америки	61,69	45	Таїланд	36,67
4	Республіка Корея	59,99	46	Саудівська Аравія	36,04
5	Сінгапур	59,95	47	Словаччина	35,51
6	Велика Британія	59,12	48	Катар	34,56
7	Фінляндія	57,71	49	Румунія	34,26
8	Нідерланди	57,04	50	Філіппіни	33,59
9	Данія	56,92	51	Чилі	33,07
10	Китай	56,56	52	Бразилія	32,87
11	Німеччина	55,46	53	Маврикій	32,51
12	Японія	53,56	54	Сербія	31,74
13	Франція	53,42	55	Індонезія	31,30
14	Ізраїль	52,25	56	Грузія	31,21
15	Гонконг, Китай	51,46	57	Марокко	31,05
16	Естонія	51,20	58	Мексика	30,51
17	Канада	51,10	59	Вірменія	30,45
18	Ірландія	50,35	60	-	-
19	Австрія	50,10	61	Південна Африка	30,14
20	Норвегія	49,24	62	Бахрейн	30,02
21	Бельгія	48,46	63	Північна Македонія	29,79
22	Австралія	48,01	64	Чорногорія	29,75
23	Люксембург	47,27	65	Йорданія	29,69
24	Ісландія	47,02	66	Україна	29,69
25	Кіпр	45,50	67	Албанія	29,61
26	Нова Зеландія	45,49	68	Уругвай	28,84
27	Мальта	45,35	69	Оман	28,65
28	Італія	44,95	70	Іран	28,52
29	Іспанія	44,61	71	Колумбія	28,48
30	Об'єднані Арабські Емірати	44,16	72	Коста-Рика	28,36
31	Португалія	43,86	73	Кувейт	28,21
32	Чеська Республіка	42,04	74	Республіка Молдова	27,37
33	Литва	40,79	75	Сейшельські Острови	27,16
34	Малайзія	40,58	76	Туніс	26,99
35	Словенія	40,12	77	Аргентина	26,78
36	Угорщина	39,99	78	Монголія	26,69
37	Болгарія	39,10	79	Узбекистан	26,49
38	Індія	38,20	80	Перу	26,46
39	Польща	37,71	81	Казахстан	26,34
40	Хорватія	37,68	82	Панама	25,88

Додаток А (продовження)

Місце	Країна	Бали	Місце	Країна	Бали
41	Латвія	37,53	83	Ямайка	25,23
42	Греція	37,35	84	Барбадос	25,12
85	Білорусь	25,10	127	Бурунді	15,76
86	Єгипет	24,71	128	Мозамбік	15,39
87	Ботсвана	24,63	129	Зімбабве	15,38
88	Бруней Даруссалам	24,46	130	Нікарагуа	15,37
89	Сенегал	23,84	131	Мавританія	15,37
90	Ліван	23,61	132	Лесото	14,93
91	Намібія	23,48	133	Гвінея	14,91
92	Боснія і Герцеговина	23,43	134	Ефіопія	14,42
93	Шрі-Ланка	22,91	135	Малі	13,97
94	Азербайджан	22,87	136	Венесуела	13,73
95	Кабо Верде	22,59	137	Конго	13,62
96	Киргизстан	22,57	138	Ангола	13,03
97	Домініканська Республіка	22,57	139	Нігер	11,94
98	Сальвадор	22,24			
99	Пакистан	22,06			
100	Камбоджа	21,96			
101	Гана	21,85			
102	Кенія	21,38			
103	Парагвай	21,36			
104	Руанда	21,10			
105	Нігерія	21,08			
106	Бангладеш	20,95			
107	Непал	20,21			
108	Таджикистан	20,17			
109	Л. П. Демократична Республіка	20,12			
110	Кот д'Івуар	19,73			
111	Болівія	19,64			
112	Замбія	19,58			
113	Еквадор	19,54			
114	Тринідад і Тобаго	19,25			
115	Алжир	18,90			
116	Камерун	18,18			
117	Того	18,07			
118	Бенін	17,81			
119	Гондурас	17,66			
120	Мадагаскар	17,56			
121	Об'єднана Республіка Танзанія	17,45			
122	М'янма	17,30			
123	Гватемала	17,07			
124	Уганда	17,07			

Додаток А (продовження)

125	Малаві	15,99			
126	Буркіна Фасо	15,88			

Джерело: складено автором за матеріалами WIPO [28]

ДОДАТОК Б

Рейтинг країн за інвестиційним показником

Ранг	Країна	Значення	Ранг	Країна	Значення
1	Сейшельські острови	65,27	31	Бельгія	21,20
2	Естонія	60,77	32	Іран (Ісламська Республіка)	20,28
3	Сінгапур	58,56	33	Індія	18,67
4	Сполучені Штати Америки	55,34	34	Болгарія	18,05
5	Ісландія	54,99	35	Литва	17,84
6	Об'єднане Королівство	47,73	36	Буркіна-фасо	16,72
7	Швейцарія	47,10	37	Іспанія	16,61
8	Ізраїль	46,51	38	Німеччина	16,30
9	Гонконг, Китай	43,72	39	Латвія	13,61
10	Кіпр	41,46	40	Чилі	13,53
11	Люксембург	40,25	41	Португалія	13,35
12	Маврикій	39,93	42	Австрія	12,99
13	Фінляндія	37,40	43	Барбадос	12,55
14	Республіка Корея	37,28	44	Малайзія	11,57
15	Швеція	35,89	45	Бахрейн	11,43
16	Канада	32,17	46	Бразилія	10,85
17	Данія	31,31	47	Кенія	10,15
18	Нідерланди (Королівство)	30,23	48	Сенегал	9,91
19	Китай	29,27	49	Угорщина	9,75
20	Об'єднані Арабські Емірати	26,89	50	Таїланд	9,39
21	Мальта	26,12	51	Йорданія	8,10
22	Південна Африка	25,69	52	Чехія	8,06
23	Франція	25,19	53	Катар	8,043
24	Австралія	24,45	54	Кувейт	7,98
25	Японія	23,60	55	Греція	7,93
26	Ірландія	23,11	56	Ямайка	7,87
27	Саудівська Аравія	23,09	57	Італія	7,41
28	Норвегія	22,14	58	Хорватія	7,28
29	Ботсвана	21,85	59	Лебанон	6,99
30	Нова Зеландія	21,39	60	Польща	6,87

Додаток Б (продовження)

Ранг	Країна	Значення	Ранг	Країна	Значення
61	Словаччина	6,82	93	Бенін	2,36
62	В'єтнам	6,7	94	Мозамбік	2,35
63	Філіппіни	6,63	95	Єгипет	2,34
64	Руанда	6,50	96	Кот-д'Івуар	2,28
65	Сальвадор	5,61	97	Сербія	2,19
66	Марокко	5,59	98	Бангладеш	2,13
67	Нігерія	5,57	99	Шрі-ланка	2,11
68	Індонезія	5,33	100	Північна Македонія	1,87
69	Тюркє	5,25	101	Пакистан	1,84
70	Малі	5,18	102	Таджикистан	1,76
71	Панама	5,01	103	Гвінея	1,75
72	Уругвай	4,82	104	Гватемала	1,66
73	Мексика	4,82	105	Зімбабве	1,61
74	Словенія	4,66	106	Нікарагуа	1,34
75	Колумбія	4,65	107	Узбекистан	1,33
77	Туніс	3,90	108	Еквадор	1,26
78	Замбія	3,78	109	Малаві	1,26
79	Перу	3,69	110	Республіка Молдова	1,26
80	Намібія	3,45	111	Нігер	1,18
81	-	-	-	Камерун	1,07
82	Гана	3,19	113	Об'єднана Республіка Танзанія	1,06
83	Оман	3,17	114	Непал	0,98
84	Мадагаскар	3,09	115	Камбоджа	0,92
85	Грузія	3,06	116	Ефіопія	0,86
86	Румунія	3,01	117	Монголія	0,77
87	Коста-рика	2,91	118	Болівія (Багатонаціональна Держава)	0,72
88	Україна	2,78	119	Парагвай	0,68
89	Уганда	2,75	120	Боснія і Герцеговина	0,62
90	Казахстан	2,60	121	Венесуела (Боліваріанська Республіка)	0,58

Додаток Б (продовження)

Ранг	Країна	Значення	Ранг	Країна	Значення
91	Конго	2,58	123	Гондурас	0,53

Джерело: складено автором за матеріалами WIPO [28]

ДОДАТОК В

Динаміка валового внутрішнього продукту (ВВП) країн світу за 2020-2024 рр., в мільярд. дол.

<i>Країна</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>
Сполучені Штати	21 354 125,00	23 681 175,00	26 006 900,00	27 720 725,00	29 184 900,00
Китай	15 103 357,00	18 190 803,00	18 307 816,00	18 270 351,00	18 748 009,00
Німеччина	3 936 989,00	4 351 188,00	4 166 872,00	4 527 009,00	4 658 526,00
Японія	5 054 069,00	5 039 148,00	4 262 146,00	4 213 167,00	4 026 211,00
Індія	2 674 852,00	3 167 271,00	3 346 107,00	3 638 490,00	3 909 097,00
Велика Британія	2 698 705,00	3 144 079,00	3 125 404,00	3 371 118,00	3 644 636,00
Франція	2 645 806,00	2 968 405,00	2 797 049,00	3 056 880,00	3 162 023,00
Італія	1 905 956,00	2 180 656,00	2 105 722,00	2 305 271,00	2 372 059,00
Канада	1 655 685,00	2 022 382,00	2 190 411,00	2 173 340,00	2 241 253,00
Корея	1 744 456,00	1 942 314,00	1 799 363,00	1 839 058,00	1 869 714,00
Іспанія	1 288 751,00	1 462 216,00	1 447 636,00	1 620 558,00	1 722 227,00
Туреччина	717 114,00	807 893,00	905 800,00	1 130 062,00	1 322 405,00
Нідерланди	931 814,00	1 055 173,00	1 047 364,00	1 154 694,00	1 227 174,00
Саудівська Аравія	734 271,00	874 157,00	1 108 571,00	1 067 583,00	1 085 358,00
Швейцарія	741 288,00	814 699,00	828 522,00	894 867,00	936 738,00
Польща	605 930,00	689 253,00	695 734,00	809 706,00	908 583,00
Бельгія	529 269,00	598 892,00	593 906,00	644 968,00	664 965,00
Швеція	545 148,00	637 187,00	579 896,00	585 490,00	610 118,00
Ірландія	436 205,00	531 660,00	549 003,00	551 554,00	577 216,00
Сінгапур	349 166,00	436 591,00	509 018,00	505 440,00	547 387,00
Ізраїль	410 771,00	489 854,00	525 183,00	512 185,00	540 381,00
Об'єднані Арабські Емірати	349 473,00	415 179,00	502 732,00	514 130,00	537 079,00
Австрія	434 050,00	480 786,00	472 339,00	512 509,00	521 269,00
Норвегія	367 633,00	503 368,00	596 298,00	482 950,00	483 727,00
Данія	355 631,00	408 378,00	401 946,00	407 092,00	429 458,00
Румунія	252 372,00	286 783,00	296 928,00	350 847,00	384 148,00

Додаток В (продовження)

Країна	2020	2021	2022	2023	2024
Чеська Республіка	251 110,00	290 973,00	301 831,00	343 207,00	344 931,00
Португалія	229 435,00	256 226,00	257 101,00	289 781,00	308 590,00
Фінляндія	269 784,00	294 419,00	280 474,00	295 036,00	298 833,00
Нова Зеландія	210 541,00	249 775,00	245 203,00	253 436,00	257 728,00
Греція	191 210,00	218 449,00	219 053,00	243 569,00	257 067,00
Угорщина	158 468,00	183 283,00	178 321,00	214 098,00	223 060,00
Україна	156 566,00	199 835,00	161 987,00	178 763,00	190 426,00
Словаччина	107 646,00	120 672,00	116 020,00	132 947,00	140 636,00
Болгарія	70 658,00	84 477,00	90 719,00	102 434,00	112 232,00
Хорватія	57 919,00	69 055,00	71 260,00	84 416,00	92 506,00
Сербія	55 874,00	65 830,00	66 798,00	81 343,00	89 074,00
Литва	57 352,00	67 068,00	71 082,00	79 824,00	84 847,00
Словенія	53 342,00	61 570,00	59 975,00	69 168,00	72 463,00
Латвія	33 353,00	38 209,00	38 045,00	42 584,00	43 508,00
Естонія	31 795,00	37 229,00	38 406,00	41 303,00	42 752,00
Кіпр	25 535,00	30 393,00	31 001,00	33 897,00	36 156,00
Ісландія	21 630,00	25 770,00	28 696,00	31 452,00	33 463,00

Джерело: World Economic Outlook Database. International Monetary Fund.

ДОДАТОК Г

Динаміка валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення у країнах світу за 2020-2024 рр. (у дол. США)

<i>Країна</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>
Ірландія	86 309 503,00	103 766 935,00	104 717 913,00	103 456 813,00	106 455 886,00
Швейцарія	86 136 149,00	93 967 642,00	94 807 399,00	101 516 399,00	104 523 348,00
Сінгапур	61 410 094,00	80 056 109,00	90 299 091,00	85 412 252,00	90 674 044,00
Ісландія	61 094 329,00	7 192 434,00	78 638 274,00	83 823 855,00	87 204 974,00
Норвегія	68 275 277,00	92 955 249,00	108 908 039,00	8 727 615,00	86 611 173,00
Сполучені Штати	64 454 224,00	71 231 559,00	77 801 397,00	82 253 907,00	85 812 176,00
Данія	61 075 932,00	69 927 264,00	68 434 674,00	68 618 872,00	72 041 536,00
Катар	50 962 499,00	65 400 854,00	80 385 391,00	6 954 054,00	71 583 128,00
Швеція	52 522 605,00	60 961 254,00	55 115 015,00	55 487 701,00	57 625 095,00
Австрія	48 764 175,00	53 827 418,00	52 609 011,00	56 290 149,00	56 914 537,00
Бельгія	45 933 801,00	51 830 701,00	51 121 137,00	54 924 575,00	56 271 417,00
Канада	43 573 195,00	52 912 175,00	56 358 067,00	54 376 269,00	54 473 186,00
Фінляндія	48 827 138,00	53 203 799,00	50 551 801,00	53 026 111,00	53 326 396,00
Велика Британія	40 230 545,00	46 731 477,00	46 233 787,00	49 213 399,00	52 648 187,00
Об'єднані Арабські Емірати	3 762 104,00	42 103 083,00	48 861 364,00	48 146 063,00	48 830 171,00
Франція	39 230 928,00	43 848 345,00	41 096 683,00	44 792 016,00	46 203 675,00
Італія	31 956 874,00	36 812 887,00	35 671 989,00	39 074 242,00	40 224 012,00
Кіпр	28 755 514,00	33 920 585,00	3 426 625,00	36 605 306,00	38 624 883,00
Корея	33 653 204,00	37 518 466,00	34 822 405,00	35 563 046,00	36 128 987,00
Іспанія	27 188 392,00	30 792 106,00	30 105 547,00	3 332 544,00	35 091 647,00
Словенія	2 545 113,00	29 194 311,00	28 462 153,00	32 673 257,00	34 117 175,00
Японія	40 159 866,00	40 155 188,00	34 080 084,00	33 845 481,00	32 498 146,00
Чеська Республіка	23 464 296,00	27 667 664,00	2 787 628,00	31 630 134,00	31 542 861,00
Саудівська Аравія	23 271 404,00	28 396 104,00	34 454 196,00	31 676 444,00	30 746 453,00
Країна	2020	2021	2022	2023	2024

Додаток Г (продовження)

<i>Країна</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>
Литва	20 520 439,00	23 945 755,00	2 517 024,00	27 684 698,00	29 338 624,00
Португалія	2 209 325,00	24 618 869,00	245 586,00	273 942,00	28 917 901,00
Польща	15 963 102,00	18 591 612,00	18 859 803,00	22 030 583,00	24 810 444,00
Греція	17 839 122,00	20 456 642,00	20 942 384,00	23 388 611,00	24 716 307,00
Хорватія	14 797 883,00	17 802 327,00	18 480 292,00	21 869 502,00	23 989 148,00
Угорщина	16 355 505,00	18 991 056,00	1 855 574,00	22 301 861,00	23 271 805,00
Латвія	17 483 696,00	20 181 834,00	20 282 275,00	22 615 109,00	23 242 742,00
Румунія	13 056 738,00	1 493 534,00	15 592 939,00	18 412 783,00	20 278 199,00
Болгарія	10 215 862,00	12 352 357,00	14 069 944,00	15 892 404,00	17 588 432,00
Туреччина	8 600 039,00	960 097,00	10 658 982,00	13 244 053,00	15 463 289,00
Сербія	809 871,00	9 632 308,00	10 022 969,00	12 281 506,00	13 544 907,00
Китай	10 695 519,00	12 877 533,00	12 968 171,00	12 960 729,00	13 312 700,00
Нідерланди	53 529 218,00	60 380 434,00	59 540 881,00	64 829 341,00	6 839 315,00
Україна	3 780 075,00	4 874 309,00	4 693 831,00	5 253 756,00	5 711 164,00
Німеччина	47 341 768,00	52 300 607,00	49 725 343,00	53 565 041,00	5 498 976,00
Ізраїль	4 457 944,00	52 293 574,00	54 986 351,00	52 023 616,00	5 419 161,00
Нова Зеландія	41 396 932,00	48 869 041,00	47 840 725,00	48 341 722,00	4 831 025,00
Естонія	23 914 829,00	27 972 351,00	28 473 526,00	30 142 009,00	3 117 435,00
Індія	1 915 552,00	2 250 179,00	2 361 114,00	2 546 842,00	2 711 412,00
Словаччина	19 723 118,00	22 102 032,00	21 347 911,00	24 489 184,00	2 592 521,00

Джерело: World Economic Outlook Database. International Monetary Fund.

ДОДАТОК Д

Значення Глобального інноваційного індексу та його складових України у 2021-2025 рр.

Номер	Показник	Оцінка показника України					Місце України				
		2021	2022	2023	2024	2025	2021	2022	2023	2024	2025
0	Глобальний індекс інновацій	35,58	31,02	32,82	29,50	29,69	49	57	55	60	66
.1	Субіндекс інноваційних вкладень	39,57	35,69	33,32	31,63	35,63	76	75	78	78	106
1	Інституції	56,20	47,39	38,45	30,77	34,20	91	97	100	107	80
1.1.	Політичне середовище	46,04	46,48	17,24	28,84	34,12	101	107	126	117	108
1.1.1	Політична та операційна стабільність	50,00	50,91	9,03	26,67	31,81	123	121	130	123	115
1.1.2	Ефективність уряду	44,06	42,04	25,45	31,02	29,33	90	90	95	99	126
1.2.	Нормативно-правове середовище	61,31	61,61	58,87	25,31	34,28	78	75	77	106	94
1.2.1	Якість нормативно-правового регулювання	36,74	37,55	34,88	33,13	40,60	92	91	87	90	88
1.2.2	Верховенство права	28,32	28,70	20,39	17,49	30,67	108	103	107	115	117
1.3.	Бізнес-середовище	61,24	34,10	39,23	38,15	34,92	104	99	88	84	89
1.3.1	Легкість започаткування бізнесу	91,08	34,10	39,23	46,00	37,17	52	108	85	72	87
2	Людський капітал та дослідження	38,17	36,59	35,65	34,34	32,52	44	49	47	54	65
2.1.	Освіта	61,30	61,87	60,92	58,86	57,57	23	26	31	43	48
2.1.1	Витрати на освіту, % ВВП	58,18	49,49	49,46	60,34	61,76	23	27	24	16	18
2.1.2	Державне фінансування/учень, середня освіта, % ВВП/душа	52,78	54,71	50,59	50,07	44,06	7	12	10	10	16
2.1.3	Тривалість життя у школі, роки	59,97	57,74	57,74	47,50	48,16	55	56	56	76	80
2.1.4	Шкали PISA з читання, математики та природничих наук	52,50	52,50	52,50	42,25	42,25	40	40	40	43	43
2.1.5	Співвідношення учнів до вчителів, середня освіта	96,03	94,92	94,34	94,15	91,64	7	11	14	18	25
2.2.	Вища освіта	42,85	38,32	38,22	37,21	33,11	33	40	37	49	59
2.2.1	Зарахування до вищої освіти, % від валового доходу	57,63	54,40	53,44	45,53	44,65	18	19	21	44	36
2.2.2	Випускники наукових та інженерних спеціальностей, %	44,63	49,95	48,38	53,47	45,99	39	41	43	40	50
2.2.3	Вхідна мобільність до вищої освіти, %	9,72	10,60	12,83	12,62	8,71	62	57	50	50	63
2.3.	Дослідження та розробки (НДДКР)	10,37	9,58	7,80	6,96	6,88	58	59	68	69	72
2.3.1	Дослідники, FTE/млн населення	11,62	9,56	5,96	5,71	5,59	51	54	66	66	68

Додаток Д (продовження)

Номер	Показник	Оцінка показника України					Місце України				
		2021	2022	2023	2024	2021	2022	2022	2023	2021	2022
2.3.2	Валові витрати на НДДКР, % ВВП	9,31	7,29	5,12	5,27	5,06	69	68	76	70	73
2.3.3	Світові корпоративні інвестори в НДДКР, 3 провідних, млн доларів США	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	41	38	40	41	44
2.3.4	Рейтинг університетів QS, 3 провідних	20,57	20,30	20,13	16,87	16,87	51	48	53	56	58
3	Інфраструктура	32,30	38,67	36,94	35,55	40,70	94	82	77	82	75
3.1.	Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ)	64,93	74,89	72,65	75,59	89,88	69	63	59	56	23
3.1.1	Доступ до ІКТ	64,98	86,57	82,21	87,93	81,51	69	66	68	74	82
3.1.3	Урядові онлайн-послуги	68,24	68,24	79,53	79,53	98,24	72	72	34	34	5
3.2.	Загальна інфраструктура	12,75	19,61	16,25	13,77	16,00	124	111	105	117	122
3.2.1	Виробництво електроенергії, ГВт·год/млн населення	12,83	15,55	18,28	13,42	10,87	58	60	60	60	73
3.2.2	Логістичні показники	36,38	36,28	27,27	27,27	27,27	65	65	76	76	76
3.2.3	Валове нарощування капіталу, % ВВП	0,90	6,99	3,21	0,63	9,84	125	125	124	125	126
3.3.	Екологічна стійкість	19,23	21,52	21,91	17,28	16,24	106	86	74	81	91
3.3.1	ВВП/одинаця споживання енергії	4,99	11,15	9,56	8,56	8,85	120	116	115	115	116
3.3.2	Екологічні показники*	49,50	49,60	52,03	37,41	36,15	57	43	43	32	38
3.3.3	Екологічні сертифікати ISO 14001/млрд доларів ПКС ВВП	3,20	3,82	4,12	5,86	3,71	82	78	79	81	89
4	Розвиток ринку	42,31	23,43	23,18	25,72	32,25	88	102	104	85	85
4.1.	Кредит	34,25	5,30	4,88	13,80	16,67	90	124	124	100	98
4.1.2	Внутрішній кредит приватному сектору, % ВВП	10,63	9,00	8,98	5,90	6,31	94	97	101	109	110
4.1.3	Валові позики мікрофінансування, % ВВП	0,01	1,59	0,77	0,68	0,50	79	53	52	57	59
4.2.	Інвестиції	17,90	1,37	1,18	2,63	2,78	120	107	107	103	88
4.2.1	Легкість захисту міноритарних інвесторів	68,00	1,51	1,52	1,39	1,39	44	78	75	80	79
4.2.2	Ринкова капіталізація, % ВВП	1,28	3,03	2,26	4,88	2,55	73	62	67	47	91
4.2.3	Венчурні інвестори, угоди/млрд доларів ПКС ВВП	2,12	0,38	0,50	2,75	0,27	68	99	97	95	70
4.2.4	Одержувачі венчурного капіталу, угоди/млрд доларів ПКС ВВП	0,19	0,56	0,43	1,51	4,39	93	88	90	81	54
4.3.	Торгівля, диверсифікація та масштаб ринку	74,78	63,62	63,47	60,75	77,31	44	37	40	50	41

Додаток Д (продовження)

Номер	Показник	Оцінка показника України					Місце України				
		2021	2022	2023	2024	2021	2022	2022	2023	2021	2022
4.3.3	Масштаб внутрішнього ринку, млрд доларів США за ПКС	62,06	12,95	12,56	9,29	61,60	39	39	43	48	44
5	Складність бізнесу	28,86	32,34	32,41	31,79	31,40	53	48	48	45	56
5.1.	Працівники знань	38,85	45,18	44,61	45,84	41,91	45	42	42	39	50
5.1.1	Наукоємна зайнятість, %	59,57	57,63	57,24	57,23	54,34	32	38	36	37	38
5.1.2	Жінки, що працюють з вищою освітою, %	25,10	25,10	25,15	29,23	96,69	64	66	67	70	4
5.1.3	Демографічний дивіденд молоді, %	6,15	5,61	5,43	6,64	13,80	49	50	49	49	125
5.1.4	ВЕРД, що здійснюється бізнесом, % ВВП	37,74	37,74	37,74	37,74	6,98	59	60	58	61	51
5.1.5	ВЕРД, що фінансується бізнесом, %	92,53	99,80	97,48	98,37	37,74	2	2	Д2	2	59
5.2.	Інноваційні зв'язки	18,00	21,30	19,42	23,73	24,07	84	78	77	63	72
5.2.1	Спільні публікації державних досліджень та промисловості, %	42,32	41,51	44,73	26,98	27,83	67	73	63	29	29
5.2.2	Співпраця університетів та промисловості у сфері досліджень та розробок	40,31	39,93	30,03	43,94	31,15	100	104	94	67	79
5.2.3	Університетська промисловість та міжнародна взаємодія, топ-5	14,41	17,66	16,78	43,97	9,94	38	36	36	71	94
5.2.4	Стан розвитку кластерів	1,93	1,84	2,39	1,09	50,20	116	122	109	120	60
5.2.5	Патентні сім'ї/млрд доларів США за ПКС ВВП	3,20	5,55	3,19	2,68	1,23	47	46	47	50	64
5.3.	Засвоювання знань	29,72	30,55	33,21	25,79	28,23	59	63	66	69	64
5.3.1	Платежі за інтелектуальну власність, % від загального обсягу торгівлі	19,04	21,21	21,41	16,84	15,61	46	47	45	54	61
5.3.2	Імпорт високотехнологічних товарів, % від загального обсягу торгівлі	33,07	26,37	25,34	27,51	31,55	36	47	48	67	37
5.3.3	Імпорт послуг ІКТ, % від загального обсягу торгівлі	22,45	22,04	22,82	20,66	17,08	78	79	77	79	72
5.3.4	Чистий приплив прямих іноземних інвестицій, % від ВВП	45,01	50,07	63,87	31,18	43,88	36	56	57	88	81
5.3.5	Дослідницькі таланти, % у підприємствах	33,05	33,06	32,62	32,73	33,03	45	46	46	49	49
.2	Субіндекс інноваційного випуску	31,60	26,35	32,32	27,36	25,18	37	48	42	54	54
6	Випуск знань та технологій	32,33	32,89	30,01	31,06	26,48	33	36	45	34	47
6.1.	Створення знань	35,72	30,42	32,94	32,84	31,85	27	29	28	29	30
6.1.1	Патенти за походженням/млрд доларів США за ПКС ВВП	28,10	19,35	26,90	24,07	23,18	22	29	33	34	33

Додаток Д (продовження)

Номер	Показник	Оцінка показника України					Місце України				
		2021	2022	2023	2024	2021	2022	2022	2023	2021	2022
6.2.1	Зростання продуктивності праці, %	61,39	69,09	13,38	21,92	19,87	54	25	129	130	130
6.2.2	Оцінка Unicorn, % ВВП	5,74	6,78	0,00	0,00	0,00	61	65	48	49	53
6.2.3	Витрати на програмне забезпечення, % ВВП	46,10	54,12	65,69	69,19	32,80	17	9	4	4	25
6.2.4	Високотехнологічне виробництво, %	8,21	7,31	22,13	20,19	22,01	72	76	65	67	67
6.3.	Поширення знань	29,83	35,42	31,78	32,53	3,77	35	42	48	35	66
6.3.1	Надходження від інтелектуальної власності, % від загального обсягу торгівлі	3,97	5,15	2,96	2,84	55,83	48	50	57	58	46
6.3.2	Складність виробництва та експорту	52,38	48,59	58,55	51,21	3,84	44	47	49	49	73
6.3.3	Експорт високотехнологічних продуктів, % від загального обсягу торгівлі	7,82	27,43	24,30	5,92	73,66	60	64	66	68	5
6.3.4	Експорт послуг ІКТ, % від загального обсягу торгівлі	53,48	60,51	66,55	92,75	7,42	9	7	6	5	85
7	Креативні продукти	30,86	19,81	34,63	23,66	23,89	48	63	37	68	67
7.1.	Нематеріальні активи	45,01	29,68	52,44	25,82	28,44	29	62	19	69	63
7.1.2	Торгові марки за походженням/млрд доларів ПКС ВВП	1,01	52,03	49,74	38,69	30,65	74	26	22	32	22
7.1.3	Вартість світового бренду, топ-5 000, % ВВП	40,20	1,16		1,74	1,73	15	71		65	71
7.1.4	Промислові зразки за походженням/млрд доларів ПКС ВВП	55,61	35,84	55,14	37,04	52,94	58	19	16	20	16
7.2.	Креативні товари та послуги	6,97	8,90	6,01	6,59	5,03	93	87	82	89	95
7.2.1	Експорт культурних та креативних послуг, % від загального обсягу торгівлі	14,73	14,33	11,57	13,41	10,78	47	43	49	53	58
7.2.2	Національні художні фільми/млн населення 15–69	1,61	1,60	4,55	4,10	2,70	97	69	66	73	78
7.2.4	Експорт креативних товарів, % від загального обсягу торгівлі	13,97	17,69	1,89	2,25	1,61	68	64	86	82	93
7.3.	Онлайн-креативність	26,45	11,00	27,64	36,40	33,65	45	42	44	39	47
7.3.3	Створення мобільних додатків/млрд доларів ПКС ВВП	29,14	20,08	78,00	78,37	75,33	17	13	12	11	18

Джерело: складено автором за матеріалами WIPO [28]

ДОДАТОК Е

SWOT – аналіз інноваційно-інвестиційної політики України

Strengths	Weaknesses
<ul style="list-style-type: none"> • Стійкість внутрішнього капіталу • Цільове державне фінансування • Високий інноваційний потенціал • Існування спецрежимів 	<ul style="list-style-type: none"> • Низький рівень інституційного забезпечення • Регуляторна волатильність та невизначенність • Обмеження фінансування нових проектів • Неефективність базового законодавства з інновацій
Opportunities	Threats
<ul style="list-style-type: none"> • Реконструкція та модернізація • Розвиток "зеленого" інвестування • Інтеграція до ЄС • Конверсія оборонних технологій 	<ul style="list-style-type: none"> • Відсутність зовнішнього приватного капіталу • Витік людського капіталу • Фіскальний тиск та залежність від державних замовлень • Глобальна конкуренція за капітал

Джерело: розроблено автором